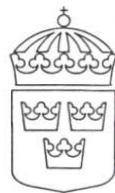

Riksdagens protokoll

1991/92:56

Torsdagen den 23 januari

Kl. 12.00–16.04

Protokoll
1991/92:56

1 § Kompletteringsval av ordförande i valprövningsnämnden

Från valberedningen hade inkommit protokollsutdrag avseende kompletteringsval av ordförande i valprövningsnämnden.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag – för tiden från valet till dess nytt val av valprövningsnämnd ägt rum – till

ordförande i valprövningsnämnden
regeringsrådet Lars Tottie

2 § Kompletteringsval av ersättare för ordföranden i valprövningsnämnden

Från valberedningen hade inkommit protokollsutdrag avseende kompletteringsval av ersättare för ordföranden i valprövningsnämnden.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag – för tiden från valet till dess nytt val av valprövningsnämnd ägt rum – till

ersättare för ordföranden i valprövningsnämnden
justitierådet Staffan Magnusson

3 § Utökning av antalet suppleanter i skatteutskottet och socialförsäkringsutskottet

Valberedningen hade enligt till kammaren inkomna protokollsutdrag *dels* på begäran av moderata samlingspartiet tillstyrkt att antalet suppleanter i skatteutskottet utökades från 17 till 18, *dels* på begäran av socialdemokratiska riksdagsgruppen tillstyrkt att antalet suppleanter i socialförsäkringsutskottet utökades från 20 till 21.

Kammaren biföll dessa framställningar.

4 § Val av suppleanter i skatteutskottet och socialförsäkringsutskottet

Företogs val av ny suppleant i skatteutskottet och socialförsäkringsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i skatteutskottet

Lars Biörck (m)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Margareta Israelsson (s)

5 § Svar på interpellation 1991/92:66 om regionalpolitiken

Anf. 1 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Thage G Peterson har ställt tre frågor till mig angående regionalpolitiken.

Han vill för det första veta om jag delar NUTEK:s uppfattning om glesbygden och regionalpolitiken. Bakgrunden är ett uttalande i en tidskriftsartikel av överdirektören i närings- och teknikutvecklingsverket.

Vidare vill han veta hur jag avser att förena min och centerpartiets positiva inställning till statligt regionalpolitiskt stöd med moderaternas avståndstaganden samt om jag avser att ta några regionalpolitiska initiativ.

Svaret på den första frågan är att jag uppfattar den refererade tidskriftsartikeln som ett personligt debattinlägg och inte som ett uttryck för verkets officiella mening. Vid överläggningar som jag har haft med generaldirektören för NUTEK har vi bl.a. diskuterat hur verket på bästa sätt kan medverka i genomförandet av regeringens regionalpolitik.

När det gäller de två övriga frågorna vill jag framhålla följande:

Grunder för regeringens regionalpolitik har redovisats i regeringsförklaringen. Där slås fast att hela Sverige skall leva och att det förutsätter en aktiv regionalpolitik. En sådan politik innefattar både stöd till företag, främst de små företagen, och satsningar på förbättrad infrastruktur.

Regeringens förslag till närmare inriktning av regionalpolitiken för nästa budgetår har nyligen redovisats i budgetpropositionen.

Som framgår av budgetpropositionen föreslår regeringen att nedsättningen av socialavgifter som regionalpolitisk stödform utvidgas både geografiskt och branschmässigt. Utvidgningen ges en tyngdpunkt på glesbygdsnäringsarna, turismen och tjänstesektorn.

Vidare öppnas igen möjligheter att använda lokaliseringsslån för att öka tillgången på riskvilligt kapital i stödområdena. Länsanslaget höjs till 1 miljard kronor och nivåerna för glesbygdssöd höjs. Redan nu har regeringen lämnat stöd till ett antal företag, främst inom tjänstesektorn, som kommer att betyda mycket för utvecklingen i flera mindre orter.

För att nå de regionalpolitiska målen krävs emellertid att den regionala utvecklingen noga beaktas när åtgärder föreslås även inom andra samhälls-

sektorer än företagssektorn. Detta är särskilt viktigt när det gäller åtgärder som avser infrastrukturen, dvs. vägar, järnvägar, tele/data, utbildning m.m. Här hoppas jag att Thage G Peterson delar min uppfattning att det inte är ett acceptabelt synsätt som t.ex. produktivitetsdelegationen redovisar när den tonar ner behovet av infrastrukturinvesteringar i stora delar av vårt land.

För att betona statliga utredningars ansvar att belysa regionalpolitiska konsekvenser av sina förslag, kommer jag senare att föreslå regeringen att ett särskilt direktiv införs som föreskriver att sådana analyser skall göras.

Viljeinriktningen när det gäller regionalpolitiken är således tydlig. I en budget som präglas av stramhet och omprioriteringar, sker rejäla satsningar för att få till stånd ekonomiskt, socialt, kulturellt och ekologiskt fungerande regioner. Regeringens budgetförslag innebär ett klart ställningstagande för utveckling, valfrihet och mångfald i hela landet.

Anf. 2 THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation. Börje Hörnlund och jag har mötts många gånger här i riksdagen i regionalpolitiska debatter, ibland heta sådana. Jag uppskattade mycket Börje Hörnlunds ambitioner för regional rättvisa och jag studerade alltid hans regionalpolitiska motioner och har nu också gått igenom hans proposition.

Börje Hörnlund talar ofta regionalpolitik. Jag brukar läsa hans tal, de som jag får tillgång till. Det han säger i talen är svårt att kritisera, mycket av det han säger vill jag gärna instämma i.

Hans ord förefaller dock bli så tomma när han skall komma till handling. Det blir inte så mycket av hans stolta deklamationer. Det beror inte på Börje Hörnlunds ambitioner eller hans vilja att åstadkomma resultat, utan det beror på att han sitter i en regering där moderaterna bestämmer och regional rättvisa inte står särskilt högt i kurs.

Carl Bildt och moderaterna ger helt enkelt inte Börje Hörnlund någon chans att driva en regionalpolitik, anpassad till dagens verklighet och krav. Detta förhållande, antar jag, är orsaken till att arbetsmarknadsministern inte har svarat på min andra fråga som löd: Anser arbetsmarknadsministern att det går att förena sin och centerns positiva inställning till statligt regionalpolitiskt stöd med moderaternas avståndstaganden? Arbetsmarknadsministerns tystnad på den punkten är detsamma som ett nej på den frågan, nämligen att det inte går att förena.

Ser verkligen inte Börje Hörnlund några problem med att samarbeta med moderaterna beträffande regionalpolitiken? Moderaternas linje är ju att marknadskrafternas fria principer skall gälla när det gäller ekonomin. Statliga företag och naturtillgångar skall ju privatiseras och utförsäljas, branschstödet skall avvecklas och näringspolitiken skall ges en mer generell prägel. Inskränkningar skall dessutom göras i det selektiva företagsstödet, som har betytt många nya jobb ute i skogslänen.

Är verkligen moderaternas nedbrytningspolitik grunden för Börje Hörnlunds regionalpolitik? Vad har den här moderatledda politiken lett till? Jag har studerat en av Stockholms morgontidningar nu på morgonen, Svenska Dagbladet, som ger bara några notiser om vad det är fråga om i dag på

svensk arbetsmarknad: 2 500 jobb hotas i televerket, 123 lokförare förlorar sina jobb, 146 jobb varslas i Vingåker, SSAB säger upp 90 personer i Borlänge, Farmek "slaktar" jobb, Myresjö drar ned produktionen, 1 500 jobb försvinner i Uppsala. En enda sida, ur en morgontidning i dag, i Stockholm, innehåller detta.

Vi börjar nu att vänja oss vid sådana här nyheter. För tusentals människor runt om i landet väntar bara lidande, oro och arbetslöshet inför framtiden. Jag vill gärna att arbetsmarknadsministern erkänner att situationen på arbetsmarknaden nu helt har gått regeringen ur händerna. Det dystra beskedet är att regeringen inte längre har kontroll över vad som händer. Ökningen av arbetslösheten och neddragningarna bara rullar på, och regeringen verkar sitta helt skrämmd. Den vet inte vad den skall göra eller vad den har ställt till med på t.ex. byggområdet, som är ekonomins motor. Jag menar att det är oerhört okänsligt av landets regering att bara fortsätta sin neddragningspolitik, som skapar arbetslöshet och oro bland människorna över hela landet. Ansvar för detta har ingen annan än regeringen, och arbetsmarknadsministern är ansvarig för arbetsmarknadspolitik och regionalpolitik.

Nu har jag sett att arbetsmarknadsministerns linje är att skylla på den gamla regeringen. Men så enkelt är det inte. Faktum är att regeringens neddragningspolitik på område efter område leder till avskedanden och ökad arbetslöshet. Regeringens slag mot bostadsmarknaden har lett till en kris på byggsidan med mycket hög arbetslöshet som följd.

Det är naturligtvis bra med en aktiv arbetsmarknadspolitik och med regionalpolitiska åtgärder, men allt detta väger ju lätt när regeringen går hårt åt jobben på den ordinarie arbetsmarknaden. Där river ni ned tusentals arbetsplatser, som det blir svårt att ersätta.

Jag har förstått av vad arbetsmarknadsministern sagt att det någonstans i regeringskansliet finns en hemlig lista som man går efter när det gäller att göra neddragningar på politiska områden. Jag är nyfiken på att få höra litet mer om den där hemliga listan.

Småföretagen, Börje Hörnlund, har ingen glädje av er politik om ingen eller ytterst få, till följd av regeringens åtstramningspolitik, har råd att köpa småföretagens produkter. Finansministern har själv räknat ut att en normal tvåbarnsfamilj kommer att förlora 700 kr. i månaden i köpkraft på regeringens politik.

Min hårdaste kritik mot regeringens regionalpolitik är att det inte längre finns någon samordning i regeringen som skall leda fram till regional rättvisa. Den högra handen vet inte vad den vänstra gör. Regeringens byggpolitik, indragningarna från kommunerna och privatiseringen av statliga företag och verk motverkar Börje Hörnlunds regionalpolitiska satsningar. Allt vad vi ser i dag är faktiskt bara ökad arbetslöshet, varsel och neddragningar, vilket har lett till oro och bekymmer för människorna över hela landet.

Anf. 3 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! I helgen hade byggnadsarbetarna demonstrationer i mitt hemlän. Det var demonstrationer i Kramfors, Sundsvall och Örnsköldsvik. Jag gick personligen med i Kramfors, och jag fäste mig vid att väldigt många människor gick ut. Jag fäste mig särskilt vid att det i demonstrationståget

fanns många unga, både män och kvinnor. Jag såg framför mig deras oro över att inte längre ha ett jobb. Från den demonstrationen var ropen: Vi vill arbeta!

Nu signalerar regeringen en dyster bild. Arbetslöshetskurvan skall upp ordentligt under 1993. Som norrlänning vet Börje Hörnlund att vi i skogslänen ligger ytterligare en bit upp på den kurvan, kanske 2 % över rikskurvan, med förvärrade problem som följd. Därför är de åtgärder som signaleras i budgetpropositionen vad gäller AMS-insatser inte tillräckliga för att klara av den här situationen. Dessutom skrämmar det mig en aning när man presenterar sin politik som den enda vägen. Det är kaxighet att som politiker påstå att man sitter inne med den enda sanningen, den enda vägen.

Mina två frågor till Börje Hörnlund är därför om det finns en öppenhet från regeringens och Börje Hörnlunds sida för att lyssna på dem som talar om de problem som vi har i vårt hemlän. Den andra frågan är om det finns ett utrymme i regeringen för att ta initiativ och göra insatser för vårt län.

Jag skall säga till Börje Hörnlund ungefär hur vi resonerar. Vi möter länsarbetsdirektören som säger så här: När nu arbetslösheten går upp i storstadsregionerna, får jag relativt sett mindre pengar. Kan det vara rimligt, säger hon. Vad skulle Börje Hörnlund svara? Jag måste säga att det inte är rimligt.

Vi resonerar också så här: Är det inte bättre att de unga människor som jag såg i demonstrationståget får gå i arbetsmarknadsutbildning i stället för att gå arbetslösa? Är det inte bättre att vi tillfälligt ställer gammal beprövad politik på fötter, tidigare lägger angelägna projekt, som vi ändå skall utföra, för att få människor i arbete?

Den tidigare regeringen prioriterade också Västernorrland i satsningar på utlokalisering av tjänsteföretag. Jag vill fråga Börje Hörnlund om vi kan räkna med att den nuvarande regeringen också kommer att ta speciella hänsyn och t.ex. prioritera Västernorrland.

Sedan har jag en fråga om det nya folkhälsoinstitutet. I socialutskottet hade vi den frågan uppe. Det förekom en väldig mängd motioner i riksdagen. Vi sade att regeringen borde hantera denna fråga, inte riksdagen. Men, Börje Hörnlund, vi sade också mycket bestämt från utskottet och riksdagen att regeringen verkligen skulle göra en regionalpolitisk prövning av den frågan, dvs. att detta institut skulle kunna utlokaliseras utanför Stockholm. Jag begär inte att Börje Hörnlund i dag skall säga att det skall förläggas till Norrland, men jag undrar om Börje Hörnlund kommer att sätta tummen i ögat på sina regeringskamrater och verkligen se till att det blir en regionalpolitisk prövning. Om någon av departementstjänstemännen säger att institutet måste ligga där forskningen ligger är det fel. Detta institut skall inte forska, det skall bedriva folkhälsopolitik.

Avslutningsvis: Har Börje Hörnlund en öppenhet för att lyssna? Finns det möjligheter för initiativ till särskilda åtgärder i Västernorrland?

Anf. 4 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! För bara ett par dagar sedan stod arbetsmarknadsministern och jag också här och debatterade. Arbetsmarknadsministern valde då att inte ge mig något svar på den fråga som jag hade ställt, utan han lade ihop

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellationer*

det svaret med svaret på nio andra frågor och svarade på ett mycket oprecist sätt. Därför tar jag chansen att komma igen i frågan.

Vi på Gotland trodde nästan fram till jul att vi hade något slags överblick över situationen och att vi med hjälp av arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle klara oss någorlunda. Sedan dess, och de tankarna kom alltså strax före jul, har den öppna arbetslösheten på Gotland stigit med 50 %. Varje dag när man öppnar arbetsförmedlingskontoren på ön ramlar det in nya arbetsökande. Man är orolig för att antalet totalt sett, om man ser på dem som över huvud taget är i kontakt med arbetsförmedlingarna för att få arbete, börjar närma sig 20 % av den arbetskraft som vi har.

I Börje Hörnlunds svar till Thage G Peterson talas det mycket om nedsättning av socialavgifter, riskvilligt kapital i stödområden osv. Men vi som inte tillhör något stödområde, har arbetsmarknadsministern någon tröst att ge oss? Kan vi räkna med att fortsättningsvis få de medel vi behöver för vår arbetsmarknadspolitik? Kan vi räkna med regionalpolitiska satsningar även i det här sammanhanget? Kan vi räkna med att vi kommer att föras till stödområde när vi har dessa eländiga siffror, eller, ve och fasa, är vi också med på den här svarta listan?

Anf. 5 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! I svaret från arbetsmarknadsministern nämns produktivetsdelegationen. Den har rönt väldigt stark kritik, kanske framför allt från Norrlandslänen, för sin syn på fördelning av infrastruktursatsningar.

Jag har tidigare haft tillfälle att så att säga på hemmaplan diskutera frågan med Börje Hörnlund. Han återopade då den proposition som regeringen avlämnade i oktober. Man säger där att som grund för investeringsbesluten bör i första hand ligga en analys som den statliga produktivetsdelegationen nyligen har presenterat. Alltså ställer sig regeringen bakom produktivetsdelegationens syn på fördelning av resurser.

Vid den diskussionen sade Börje Hörnlund att det där inte var färdigdiskuterat i regeringen. Därför har jag med stort intresse tagit del av regeringens budgetproposition, avgiven den 10 januari i år. Där återopas samma sak – man ställer sig alltså än en gång bakom produktivetsdelegationens syn. Man konstaterar sedan mera preciserat att när det gäller inriktningen och planeringen av infrastruktursatsningar är ett rikstäckande vägnät av riksvägar av särskilt stor betydelse och skall byggas ut i ett sammanhängande robust nät med hög och jämn standard. Det innebär, säger man, motorvägskvalitet mellan Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall. Vidare skall järnvägsnätet byggas ut för höghastighetståg mellan storstäderna och till Arlanda.

Vad gäller riksvägar och länsvägar som inte ingår i det här nätet skall inriktningen vara att vidmakthålla och förbättra nuvarande standard, alltså ingen nybyggnation i det avseendet. Inte heller när det gäller järnvägsnätet talas det om någon satsning utöver detta robusta nät mellan storstäderna.

Min fråga är mot denna bakgrund: Talar arbetsmarknadsministern för hela regeringen när han säger i sitt svar att det inte är ett acceptabelt synsätt som produktivetsdelegationen redovisar.

Den andra frågan som jag vill ställa, mot bakgrund av att arbetsmarknads-

ministern betonar att man noga skall beakta åtgärder som föreslås även inom andra samhällssektorer utifrån regionalpolitiska faktorer, blir: Hur är det med kontakterna med utbildningsdepartementet? Därifrån har vi fått en rad förslag som slår väldigt hårt mot de glesbefolkade delarna av landet. Jag tänker på neddragningen av anslagen till komvux, folkbildningen och folkhögskolorna. Förekommer det något samråd mellan arbetsmarknadsministern och utbildningsministern med utgångspunkt i att använda också utbildningspolitiken som ett regionalpolitiskt instrument?

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellationer*

Anf. 6 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! I tisdags hade vi en frågedebatt här i kammaren som var betingad av byggnadsarbetarnas manifestation i lördags, där de uttryckte sitt missnöje med regeringspolitiken inom byggsektorn. Jag har full förståelse för att arbetsmarknadsministern inte kunde ge svar till tio regioner, men enligt protokollet sade arbetsmarknadsministern att arbetslösheten bland byggarbetarna till 99 % berodde på den förra regeringens politik. Därför vill jag ställa några frågor.

Situationen på byggnadssektorn är nationellt betingad och har ingenting med den internationella lågkonjunkturen att göra. Den sektorn behövs fortfarande. Region för region har vi redovisat objekt som borde kunna sättas i gång. Jag vill verkligen understryka vad Georg Andersson sade om utbyggnad av vägnätet. I mitt eget län har vi otaliga vägar, därför att vägar och järnvägar korsar i Örebro län. Flera projekt finns där färdiga att sättas i gång, men det görs ingenting. Arbetsmarknadsministern är passiv i det här fallet. Jag delar Thage G Petersons uppfattning att arbetsmarknadsministern var mycket aktiv tidigare, men nu finns en passivitet när det gäller att sätta i gång olika projekt. Arbetslösheten i Örebro län är den tredje största i landet, men regeringen är fortfarande passiv. Jag tycker att man äntligen borde sätta i gång med vägprojekt och framför allt med projekt inom byggsektorn.

Regeringen avskaffade den socialdemokratiska regeringens bostadsfinansieringssystem och sade att den skulle komma med ett nytt. Men ingen vågar i dag anmäla intresse för en ny bostad därför att man inte vet hur finansieringssystemet blir. Detsamma gäller nya projekt i kommunerna. Åtskilliga miljarder skall dras in i kommunerna. Vem vågar sätta i gång med nya projekt? Ni måste från regeringens sida ta itu med dessa frågor och göra någonting för att få fart på byggsektorn. I dag står det praktiskt taget still.

Anf. 7 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Liksom flera av de tidigare talarna hade jag i tisdags möjlighet att debattera byggarbetslöshet med arbetsmarknadsministern. Jag sade i den debatten att i en lågkonjunktur som den vi nu upplever är det synnerligen lämpligt ur olika synpunkter att starta och satsa på betydelsefulla infrastrukturprojekt ute i Sverige, alldeles särskilt i de delar av landet som står med den största arbetslösheten, som både är betingad av lågkonjunkturen och av mycket kraftiga strukturförändringar i näringslivet.

Jag anförde då att man på det sättet kan få i gång hjulen snabbare. Det tjänar alltså flera syften. Man förkortar lågkonjunkturen och ökar förutsättningarna för en bättre framtid i de län där det finns synnerligen stort behov

av upprustning på många av de viktiga områden som handlar om infrastruktur. Under de dagar som har gått sedan dess har jag fått stöd i min uppfattning av Göte Bernhardsson och kanske litet överraskande av Curt Nicolin.

Jag kommer från ett län, arbetsmarknadsministern, som lever i en dyster verklighet. Vi har i Gävleborgs län landets högsta arbetslöshet alla kategorier. Men vi har möjligheter att göra någonting åt det, förutsatt att regeringen bestämmer sig och snart säger ja till några viktiga projekt. Sådana har vi på kommunikationsområdet. Ett projekt som det är väl så viktigt att satsa på är högskolan i Gävle/Sandviken. Det projektet känner arbetsmarknadsministern väl till.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: När kommer det besked till Gävleborgs län om satsning på något, helst några, av dessa viktiga områden? Här har regeringen möjlighet att visa sin handlingskraft när det gäller regionalpolitiska åtgärder och sätta kraft bakom regeringens ord i regeringsdeklarationen, som ju Börje Hörnlund har citerat här i dag.

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag måste inledningsvis notera att jag har en minut per meddebattör. Huvudfrågeställaren bör väl få litet extra.

Jag vill understryka att det av regeringsförklaringen framgår mycket klart att hela landet skall ha bra järnvägar och vägar. I regeringsförklaringen finns det också en utomordentligt positiv syn på småföretagen, och det är småföretagens utveckling som kommer att bli grunden i levande regioner, levande kommunala områden, över hela riket.

Jag är litet förvånad när Thage G Peterson tar upp televerket. Där har ju före detta statssekreteraren, numera generaldirektören i televerket, framhållit att 5 000–7 000 arbeten vid televerket skulle försvinna på grund av att socialdemokraterna och Ny Demokrati i riksdagen förenar sig. Televerket får alltså inte det ekonomiska underlag som behövs för att offensivt kunna gå framåt.

Sedan till byggområdet. Det är klart att det blir vissa problem, när nästan alla kommuner har tomma lägenheter, och många tomma lägenheter. Det har byggts kontor, inte minst i Thage G Petersons egen region, som räcker i årtal. Dessutom har vi tomma industrilokaler. På grund härav får vi en övergångsperiod som blir mycket besvärande. När socialdemokraterna pekar ett finger mot regeringen, pekar egentligen två tummar och resten av fingrarna mot regeringen. Det är på det sättet, Håkan Strömberg. Det här har lagats till under den socialdemokratiska tiden. Vi har fått bekymren, men vi skall givetvis försöka lindra så mycket som möjligt.

När nu socialdemokraterna inte är beredda att ge svenskt kapital och svenska företag någorlunda lika beskattningsregler som dem inom EG-området och när vi har en avreglerad krona, händer det som hände under andra hälften av 80-talet efter avreglerandet av kronan: gick det ut 100 miljarder kronor i investeringar från landet kom det in 10 miljarder kronor i investeringar. Om den här regeringen kan erbjuda ungefär samma villkor som dem som råder runt om i vår närhet, kommer vi att få utländskt investeringskapital i Sverige. Och svenskt kapital stannar här. Hade socialdemokraterna tänkt på detta under andra hälften av 80-talet, hade vi inte alls haft den här

besvärliga situationen. Vänstern börjar begripa att det är dumt att beskatta arbetande kapital, men socialdemokraterna förstår det inte. Det leder till mycket stor framtida arbetslöshet, om vi skulle agera som socialdemokraterna vill. Ja, jag är övertygad om att socialdemokraterna förstår saken, men de vill inte förstå den.

Jag har respekt för socialdemokraterna, för jag är övertygad om att de vill hålla nere arbetslösheten, osv., men metoderna har inte varit de riktiga och därför har vi kommit i det här läget.

Något om den hemliga listan. Det finns en regeringsförklaring och underlag för denna i form av ett antal arbetsgruppers material. Detta är absolut ingenting märkvärdigt. När det gäller mitt eget departement finns det t.ex. ett stort antal utredningar skisserade. Sådant material finns nog som underlag även i en enpartiregering.

När det gäller att gasa: Ja, köpkraften ökar både 1992 och 1993. Vi förde-
lar ju egentligen industriproduktionen som vårt välstånd bygger på. Det är mycket fint det som sker inom den offentliga sektorn, osv., men vi måste ha en viss volym på vår industri. När den vänder nedåt är det inte så illa om köpkraften ökar. Då har man inte helt tagit foten från gasen. Det är nog fråga om en avvägning som är rätt lagom. Vid ett budgetunderskott på 70 miljarder kronor, egentligen 90 miljarder, riskerar man att få en kraftig höjning av räntorna, om man gasar på mera. Detta är det värsta som man kan göra med tanke på sysselsättningen, regionalpolitiken och över huvud taget vårt land.

Till Bo Holmberg skulle jag vilja säga att det finns en mycket stor öppenhet för diskussion. Jag kan Västernorrland, och jag tror också att jag kan de flesta andra länen. För min del vill jag ha en utveckling i hela riket, och jag vill resonera om sakfrågor.

Anf. 9 THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag har ju personligen litet erfarenhet av arbetet med de regionalpolitiska frågorna, eftersom jag har arbetat med dem i sex år.

När jag 1982 tog över ansvaret för industri- och regionalpolitiken från centern gjorde jag det i en situation då 155 000 industriarbeten förlorats på några år. Befolkningen i alla skogslän hade minskat dramatiskt. Flyttlassen gick från skogslänen till storstadslänen, och pessimism och oro härskade med tanke på framtiden.

Så kom regeringsskiftet 1982, och efter hand skapades nya industriarbeten. Skogslänen noterade på nytt en ökning, och optimismen och framtids-
tron återkom.

Nu är ni faktiskt på väg, Börje Hörnlund, att upprepa det som hände under åren 1976–1982. Detta är det dystra beskedet. Devalveringen 1982 var naturligtvis mycket viktig för att vi skulle kunna rätta till mycket av det som hade gått fel beträffande köpkraften för svensk industri och sysselsättning. Betydelsefulla var de stora statliga utvecklingsprogrammen och punktinsatserna för vissa utsatta regioner och branscher. Detta var viktigt av flera skäl. Investerings- och utvecklingsprogrammen var viktiga positiva signaler om att landets regering trodde på människornas region och hembygd. Men i dag

ger regeringen bara negativa signaler. De riktar sig mot glesbygden, löntågarna, bildningsorganisationerna och mycket annat.

Det är oerhört farligt om människorna ute i regionerna, ute i glesbygderna, upplever att de blir lämnade ensamma. Om inte landets regering tror på människorna gör ju inte heller företag och investerare det. Jag vill gärna säga till arbetsmarknadsministern att det är farligt när dysterheten och oron nu sprider sig som en löpeld runt om i Sverige.

År 1982 kom vi med ett utvecklingsprogram för gruvindustrin, uppgående till 300 milj.kr. Detta betyder mycket för utvecklingen och framtidsstron i gruvregionerna. Men i dag innebär ju den borgerliga regeringens signal neddragning, avveckling och privatisering av gruvindustrin. Vad har arbetsmarknadsministern själv gjort för att hindra näringsministern från att riva ned prospekteringsverksamheten inom gruvnäringen? Jag menar att regionalpolitiken inte får och inte kan begränsas till några öronmärkta anslag. Det går aldrig att med regionalpolitik reparera kraftiga neddragningar på område efter område i ekonomin. Det kommer Börje Hörnlund att få erfara. Här ligger min starkaste kritik mot Börje Hörnlunds och regeringens politik. På område efter område river man ju ned de regionalpolitiska satsningarna. Har inte Börje Hörnlund upptäckt regeringsförslagen på utbildningspolitikens område, de drastiska nedskärningarna av anslagen till folkhögskolan, bildningsorganisationerna och komvux? De är olyckliga från regionalpolitisk synpunkt.

Anf. 10 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! Jag skall tala om min egen kommun.

Vi har i dag 170 personer som söker bostad. Av erfarenhet vet jag att en tredjedel är verkligt intresserade av att få bostad. Behovet gäller alltså 60 lägenheter. Det skulle kunna ge åtskilliga byggnadsarbetare jobb.

Jag vet också att vi har behov av att bygga ut skollokalerna. Men bidragen för detta har dragits in. Kommunen behöver också bygga en hel del serviceinrättningar, men man vet att regeringens intentioner för framtiden är att dra in åtskilliga miljarder.

Jag talade med ett kommunalråd häromdagen, och han sade att det för Hallsbergs del gäller kanske 10 milj.kr. Ingen vågar i dag sätta i gång några projekt, därför att man inte vet vilka kostnader som man kommer att drabbas av i framtiden.

Börje Hörnlund var mycket kritisk mot den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken när arbetslösheten var 1,8–2 %. I dag är genomsnittet för riket 3,8 %, och för Örebro län över 4 %. Det skulle vara intressant att höra vilka intentioner Börje Hörnlund har när det gäller de förslag som han gav till den socialdemokratiska regeringen när arbetslösheten var 2 %. Sätt i gång de projekt i dag som då föreslogs! Det skulle underlätta betydligt. Men i dag sitter Börje Hörnlund som arbetsmarknadsminister tomhänt.

Anf. 11 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Arbetsmarknadsministerns inlägg slutade med en intressant mening. Och det var förmodligen det som var svaret till Georg Andersson, Bo Holmberg och mig. Jag har försökt att analysera vad det kan betyda. Be-

tyder det, arbetsmarknadsministern, att vi som bor i Gävleborgs län, det län som är hårdast drabbat av arbetslöshet, mycket snart får besked och klartecken om igångsättning av de projekt som redan är klara, som har överlämnats till regeringen och som är väl kända för regeringen? Projekten gäller högskolan, som vi har nämnt, ostkustbanan, snabbtågsförbindelsen Stockholm–Sundsvall, E 4:an, som är en av de få kvarvarande flaskhalsarna i Häl-singland mellan Söderhamn och Hudiksvall, samt stambanan.

Kan arbetsmarknadsministern ge något besked i dag, en positiv signal om detta, eller skall man tolka arbetsmarknadsministerns sammanfattning som ett positivt besked?

Anf. 12 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern klagade över att televerket inte så snabbt som man önskade fick höja sina taxor. Han påstår att det leder till att 5 000–7 000 personer friställs. Det kan inte vara allvarligt menat. Jag sade i går i kammaren till kommunikationsministern att jag tycker att det är nästan oförskämt att regeringsledamöter försöker ge intryck av att ett halvt års fördröjning av televerkets taxejusterings leder till sådana dramatiska förändringar. Stora förändringar inom televerket var på gång av helt andra skäl långt dessförinnan. Jag tycker att det är viktigt att man ändå håller sig till sans och måtta och framför allt till sanning i sådana allvarliga debatter.

Bra vägar och järnvägar skall finnas och byggas i hela landet, säger arbetsmarknadsministern. Men det går ju inte att prata fram dem, utan de måste byggas och betalas. Och ett antal projekt har det fattats beslut om. Arbetsmarknadsministern måste nu hjälpa till att sätta fart på dessa projekt. De är fördelade över hela landet.

När det gäller inriktningen talar regeringens ledamöter emellertid med kluven tunga. Jag upprepar min fråga: Gäller produktivitsdelegationens syn på fördelning av resurser till infrastrukturen eller ej? I propositionen står det att det är den som gäller, och det betyder storsatsningar på motorvägar mellan de största städerna. Men arbetsmarknadsministern talar om en helt annan inriktning. Det går inte att i längden föra en sådan tvetalan i fråga om planering.

Arbetsmarknadsministern klagade över att han hade bara en minut till sitt förfogande för varje frågeställare. Men mina frågor ägnade han inte en sekund. Jag hoppas att Börje Hörnlund tar chansen i nästa omgång.

Jag vill fylla på med en konkret fråga. Samordning med andra verk och departement, ja, men hur är samordningen mellan arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet när det gäller gruvprospekteringen och 90 anställda i Malå kommun, som nu hotas, vilket arbetsmarknadsministern känner väl till? Flertalet av dem är varslade därför att regeringen helt undandrar sig sitt ansvar från insatser från statens sida när det gäller den viktiga basnäringen gruvindustrin. Är arbetsmarknadsministern beredd att göra någon extra insats nu i så att säga grevens tid för att rädda denna verksamhet och därmed rädda sysselsättningen både på kort och på lång sikt inom gruvområdena?

Anf. 13 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag sade i mitt förra inlägg till arbetsmarknadsministern att jag tycker att det är mycket kaxigt av den sittande regeringen att påstå att den samlade politiken utgör den enda vägen. Till den enda vägen kommer också den enda repliken, nämligen att de flesta problemen när det gäller sysselsättningen i Sverige i dag kan skyllas på den tidigare socialdemokratiska regeringen. Det är litet grand att legitimera att arbetslöshetskurvan går upp och att man inte kan göra något åt den. Jag kan försäkra Börje Hörnlund att om man legitimerar en passivitet på sysselsättningens område kommer det att få till effekt att det hela rullar på.

Jag märker litet oroande tecken ute i våra kommuner, som tidigare har varit mycket lyhörda för att ställa upp med tidigareläggningar och insatser när lågkonjunktur och arbetslöshet far illa med Sveriges folk och land. Men nu börjar också de att bli osäkra, när det skall håvas in 7,5 miljarder på he-lårsbasis 1993. Och de insatser som man vill göra för skolorna och som skulle kunna ge sysselsättning dras undan.

Nu konstaterar jag att Börje Hörnlund gav ett positivt svar på min första fråga, att han var öppen för att lyssna till mitt läns sysselsättningsproblem, och det tackar jag för.

Min andra fråga till Börje Hörnlund var om denna öppenhet också skulle kunna förknippas med initiativ.

På hemmaplan gör vi ett arbete som innebär inventering av nyttiga investeringar i infrastruktur och annat. Och vår ambition är att det skall bli tidigareläggningar av dessa, så att läget inte skall förvärras ytterligare. Jag hoppas på öppenhet, initiativ och resultat.

Börje Hörnlund, hur blir det med den regionalpolitiska prövningen av det nya folkhälsoinstitutet? Kommer Börje Hörnlund att ta sina regeringsledamöter i örat om de inte följer riksdagens beslut och gör en regionalpolitisk prövning av den nya myndigheten?

Anf. 14 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag har två alternativ, antingen att fru talman ger mig 30 minuter eller att jag talar mycket snabbt.

Thage G Peterson, att inte kunna skilja på hög- och lågkonjunktur bråkade vi mycket om förr. Därför skall jag inte ta upp den frågan igen.

Jag vill peka på att om produktivitsdelegationen och andra utredningar under den socialdemokratiska tiden fått de direktiv som jag kommer att se till föreläggs utredningarna framöver, att de måste redovisa konsekvenserna av sitt arbete regionalpolitiskt, då skulle vi ha haft ett bättre regionalpolitiskt läge.

Bo Holmberg! Man kan alltid resonera. Man kan göra som mina ärade socialdemokratiska debattörer här gör, nämligen säga att den nya regeringen efter tre månader i regeringsställning råar för allt, även den internationella lågkonjunkturen som är jättedjup. Man kan ju ha några små ögonblick av självprövning, då man tänker på att det är en enorm lågkonjunktur internationellt och att vi har haft hemmalagade problem. Jag tycker att socialdemokraterna är bra mycket värre än jag på att beskriva samband.

Bo Holmberg har pratat med LAN-direktören i sitt län. Men säg san-

ningen! Säg alltså: Hade vi fått igenom våra förslag i riksdagen, skulle AMS ha haft 500 milj.kr. mindre att dela ut. I december fick man 1,3 miljarder ytterligare från regeringen. Men socialdemokraterna stannade vid drygt 700 miljoner. Det finns alltså svar på allt, om man bara vill ge sådana.

Sedan till Ulla Pettersson. Jag är medveten om detta med Gotland. Jag blir faktiskt bjuden ner till Gotland någon gång per år och blir då väl informerad av länsarbetsnämnden och andra aktörer där. Gotland är en ö och har ett omfattande jordbruk som måste omställas. Därför har man vissa regionala problem.

Det verkar som om Georg Andersson och jag är lika kritiska till Temp-lans arbete i produktivitetsdelegationen. Vad jag har att säga är: Beträffande det svar som jag har gett här i dag finns det en samordning mellan de fyra partierna. Dessutom har vi regeringsförklaringen, där det talas om bra vägar och bra järnvägar. Mats Odell gav i går ett positivt svar om möjligheterna när det gäller Bothniabanan. Jag har minnen från tidigare kommunikations-ministrar som inte har gett ett så positivt svar beträffande Bothniabanan.

Naturligtvis måste vårt riksvägnät vara bra. Men man får *inte* glömma bort grusvägnätet, småvägsnätet. Vi har efter regionalpolitiskt samråd kunnat komma fram till att den billigare upphandlingen, och det rör sig om stora projekt och om procenttal i storleksordningen 20–30 %, torde innebära att ungefär 1 miljard kan avsättas för vägar i glest befolkade områden. Detta kommer också att ske – det finns ingen anledning att skaka på huvudet, Georg Andersson – och det tycker jag är bra.

Så några ord om högskoleplatserna. Beträffande vad som presenterades för riksdagen i november vill jag säga att jag tror att 1 400 av 2 000 platser gick till de små högskolorna. En sådan fördelning när det gäller nya högskoleplatser är det länge sedan vi såg i vårt land.

Sedan något om televerket. Det var trevligt att höra på Georg Andersson. Beträffande detta med oppositionen före jul, riktad mot vissa som ringer i den här staden, var det alltså bara fråga om något som skulle gälla i sex månader. Var det då någon mening med att ställa till det så och tala om att generaldirektören för televerket "förlorar tron" och att han anser att han måste kalla sin styrelse för att televerket skall hådrationaliseras? Ja, om det nu var så. Det anser inte jag att det var.

Mitt svar på frågan om gruvnäringen är att denna skall utvecklas i Västerbotten, i Norrbotten och på andra ställen där fyndigheter påträffas.

När det gäller de stora vägobjekten, som ju är viktiga, kommer man 1992, i en lågkonjunktur, bara att arbeta upp en femtedel. Av de förslag som den här regeringen lämnat, det rör sig om dryga miljarden i pengar, kommer *allt* att upphandlas under 1992. Den socialdemokratiska regeringen lade i panik ut en mängd projekt före valet, och mycket av det arbetet kommer att bli aktuellt i en högkonjunktur. Det är inte bra. Hade man haft en annan fördelning då, skulle mycket mera ha varit i gång i dag.

Är önskemålet att vi river upp de socialdemokratiska besluten och gör en sådan fördelning att det byggs upp under 1992?

Håkan Strömberg, det är klart billigare att göra upphandling i dag än det var för ett år sedan. Det är alltså billigare i dag att bygga bostäder. Det hänger således inte på priset nu och då, utan det hänger mera på det faktum

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellationer*

att det finns småkommuner med 240 lediga lägenheter. Jag vet att det i Skellefteå finns 400 förseglade lägenheter. Dessutom: Nya bostäder byggs för fullt. Det är klart att det då blir besvärligt.

Till samtliga meddebattörer vill jag säga: Ni verkar vara helt obekymrade över budgetunderskottet. Det är inte jag.

Talmannen anmälde att Georg Andersson och Axel Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 15 THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Jag har samma kommentar beträffande televerket som Georg Andersson. Generaldirektörens argument för de neddragningar som Börje Hörnlund åberopar kan inte vara vare sig allvarligt menade eller seriösa.

Börje Hörnlund gjorde mig ännu mera nyfiken på den hemliga lista som här är aktuell. Han sade både att den fanns och att den inte fanns. Vad är det för en hemlig lista som arbetsmarknadsministern går omkring med? Är det möjligen en kontrolltabell, av vilken Börje Hörnlund kan utläsa om hans förslag och idéer överensstämmer med moderaternas krav på regeringspolitiken? Jag tror att kammaren är oerhört intresserad av att få veta vad detta hemlighetsmakeri beror på.

Fru talman! Jag vill så ange några viktiga krav på regionalpolitiken. För det första vill jag peka på följande. Som jag ser det hela är det bristen på en helhetssyn som i dag är regionalpolitikens största problem. Socialdemokraterna håller fast vid principen att alla människor, oavsett var i landet de bor, skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö.

I dag satsar arbetsmarknadsdepartementet stora pengar på regionalpolitiskt stöd, samtidigt som andra departement avvecklar, drar in service och avskedar folk – och därmed urholkar regionalpolitiken.

Den absolut viktigaste grunden för en bra regionalpolitik är detta med att helheten lyfts fram. Arbetsmarknadsministern måste själv – eller också får han se till att hans medarbetare gör detta – följa upp vad andra departement gör.

Jag frågade Börje Hörnlund om han inte hade upptäckt att regeringsförslagen beträffande utbildningspolitiken och privatiseringen av statlig verksamhet får mycket negativa konsekvenser för glesbygdens folk. Om Börje Hörnlund inte har upptäckt det och om han inte har börjat fundera över den saken, är det hög tid att han gör det. Regeringens drastiska nedskärningar av anslagen till bildningsförbunden, folkhögskolorna och komvux är mycket olyckliga från regionalpolitisk synpunkt. Fråga bildningsfolket hemma i Västerbotten vad man tycker!

Prospekteringsverksamheten skall utvecklas i Norrbotten och Västerbotten, säger Börje Hörnlund. Det får mig att undra: Lever Börje Hörnlund i en annan regeringsvärld än moderaterna? Vad Börje Hörnlund säger överensstämmer ju inte med det som näringsministern håller på med. Den senare drar ju ned på prospekteringsverksamheten.

För det andra vill jag när det gäller regionalpolitiken peka på att denna skall syfta till tillväxt och utveckling. Det är småföretagen som det då gäller.

För det tredje skall regionalpolitiken ses som en demokratisörelse. Med

hjälp av statliga utvecklingsprogram kan vi stimulera utvecklingen. Jag tror att vi ofta missar att människorna ute i regionerna kan betyda oerhört mycket för den regionala utvecklingen. Jag har många gånger varnat och sagt att t.ex. byalagens betydelse för den regionala utvecklingen ute i en glesbygd inte skall underskattas.

Anf. 16 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för att arbetsmarknadsministern i alla fall har gett svar på en del av mina frågor.

Arbetsmarknadsministern må förlåta mig om jag säger att jag ju inte behöver åka till riksdagen för att få reda på att Gotland är en ö och att vi på Gotland har en stor lantbrukssektor. Statsrådet försätter mig i en ganska svår situation. När jag kommer hem och möter mina partivänner och även andra gotlänningar och de frågar mig vad arbetsmarknadsministern sagt, kan jag ju inte svara att han sagt att Gotland är en ö.

Jag vet inte riktigt vad jag skall säga till mina partivänner och andra. Där emot vet jag att antalet öppet arbetslösa på Gotland – i dag är det fråga om 1 076 personer – kommer att vara 2 000 innan jag kommer till riksdagen nästa gång om det inte blir en annan utveckling.

Jag vädjar till arbetsmarknadsministern och ber om ett annat besked som jag kan ta med mig hem.

När jag försöker ta fasta på vad som sagts som svar till de andra som deltar i den här debatten fäster jag mig vid arbetsmarknadsministerns uttalande om att man inte kan bygga när det finns tomma lokaler.

Jag vill därför återigen peka på det faktum att det finns andra förslag och idéer – t.ex. den s.k. Gotlandsmodellen, som vi resonerade om litet grand i tisdags. Det är tråkigt att arbetsmarknadsministern vid sina besök på Gotland inte har låtit informera sig om denna. Det skulle förvåna mig om han har träffat länsarbetsnämndens folk och dessa inte har tagit upp den här frågan.

Arbetsmarknadsministern är mycket hjärtligt välkommen till Gotland igen, men jag hoppas att han då åtminstone har ett klart och positivt svar på vår förfrågan om just de speciella möjligheter vi har tagit upp, vilka ju inte bara berör förhållandena på Gotland. Jag kan hälsa från arbetsmarknadsministerns partivänner på Gotland och berätta att de hyser mycket stort hopp om att få hjälp med denna fråga.

Anf. 17 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Börje Hörnlund efterlyser självkritik. Det socialdemokratiska partiet är ju ett under och ett föredöme vad gäller självkritik i förhållande till regeringens kaxighet på temat den enda och rätta vägen. Denna inställning har präglat regeringen på så sätt att man är övertygad om både att man gör den enda och rätta analysen och att man för den enda och rätta ekonomiska politiken.

Nu har den här kaxigheten fått sig en berättigad knäck i och med att Bengt Westerberg och Olof Johansson har läst en del litteratur och därmed kommit till insikt om att det inte finns bärighet i att gå på dessa ekonomers enda recept.

Jag var på läkarstämman i december. Där var det en chefsläkare som höll föredrag. Han hade fått höra att antalet ekonomer i Sverige och internationellt har ökat så oerhört att man snart kan lägga dem i en ring runt jorden. Om den uppgiften skulle vara sann, sade chefsläkaren, hoppas jag att en stor del av dessa ekonomer förblir liggande i denna ring kring jorden. Några av dem som håller på och uttalar sig om produktivitetstuderingen skulle ligga i den ringen runt jorden. Börje Hörnlund, ta bort den typen av ekonomer som underlag för analyser!

Jag satt på flyget från Midlanda och hörde anställda inom skogsindustrin, SCA bl.a., tala om delar av produktivitetstuderingen. De skulle tydligen få lov att åka ned till Vättern eller någonstans där i trakten, medan skogen och fabrikerna ligger uppe i norr. Jag tror att regeringen måste nyansera sig på den punkten för att bli trovärdig.

Vad som skiljer oss i fråga om självkritik, Börje Hörnlund, är att vi förstår lågkonjunktur men ändå har fastare politik när det gäller att trycka ned arbetslösheten och sätta folk i arbete. Det kommer Börje Hörnlund att se när vi presenterar vårt budgetalternativ på fredag. I det alternativet, Börje Hörnlund, finns resurser till kommunerna på ett sätt som inte förekommer i regeringens budget, och där finns resurser till infrastruktursatsningar, som saknas i er budget. Detta gör att man med vårt förslag kan få ned arbetslösheten på ett sätt som inte är möjligt med regeringens budget.

Jag hoppas att Börje Hörnlund för Västernorrlands del inte bara skall lyssna, utan att han också skall vara öppen för att ta initiativ för sysselsättningen.

Allra sist: jag fick inget svar på min fråga om folkhälsoinstitutet. Skulle jag ha varit som Anders Björck, skulle jag i det här sammanhanget börja tala om KU. Det gör jag inte, men jag utgår från att Börje Hörnlund ser till att han i regeringen får till stånd en regionalpolitisk prövning av det nya folkhälsoinstitutet.

Anf. 18 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Thage G Peterson talade om nödvändigheten av en helhetssyn i regionalpolitiken, och han lät då som en stabil talman. Jag delar helt och hållet hans uppfattning i denna fråga.

När det gäller gruvföretagen vill jag säga som Hedlund ofta sade: Vänta och se! När det förslag som skall läggas fram slutligen har presenterats får vi bedöma hur gruvföretagen kommenterar sin framtid.

Några talare har tagit upp ungdomsarbetslösheten. Min inriktning är att någon arbetslöshet inte skall förekomma bland personer i åldrarna upp till 24 år. Jag arbetar nu med ett sådant förslag. Jag tror att detta är väldigt viktigt. Men jag vill inte ha några förslag som går ut på att ungdomar skall arbeta halvtid och att alla skall in i offentlig sektor, utan jag vill se mitt förslag som en möjlighet för unga att få sin praktik inom de företag och områden där de framöver vill jobba och utbilda sig. Det är en långtgående målsättning, men den bör gå att resonera kring, och jag hoppas i det sammanhanget på en positiv opposition i riksdagen.

Jag har blivit informerad om den s.k. Gotlandsmodellen, och jag skall erkänna att jag blev rätt positivt inställd. Det är en av de modeller som får

diskuteras. Det pågår ett arbete inom regeringen, i fyrpartibygruppen, som skall tala med parterna. Jag och Anne Wibbe arbetar tillsammans för att vi skall ha den beredskap som behövs i ett läge där konjunkturen i och för sig mot slutet av 1992 och under 1993 kan stiga något men där produktiviteten utvecklas på ett sätt som gör att vi får befara en hög arbetslöshet även när tiderna blir bättre. Ulla Pettersson kan därför vid hemkomsten till Gotland säga att arbetsmarknadsministern är mycket mer positiv än en del andra här i kammaren.

Vad Bo Holmberg säger är bra, men det blir ett fel i den socialdemokratiska politiken genom att ni vill ta bort den framtidstro som håller på att skapas i småföretagen i och med deras förhoppningar om att de skall få jobba på samma villkor som företag runt om oss. Vi måste ta den långsiktiga vägen, men ni är inte beredda att finansiera den, och det är synd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1991/92:63 om läkemedelskostnaderna

Anf. 19 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Kent Carlsson har i en interpellation till socialminister Bengt Westerberg ställt en rad frågor som berör läkemedelskostnaderna. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen. Eftersom Kent Carlssons frågor till stora delar blir besvarade genom regeringens förslag på läkemedelsområdet i årets budgetproposition, vill jag inledningsvis redogöra för dessa förslag.

Läkemedelsförmånerna omfattar prisnedsatta och vissa kostnadsfria läkemedel, kostnadsfria förbrukningsartiklar vid vissa sjukdomar samt prisnedsatta livsmedel vid vissa sjukdomar för barn under 16 år. Vid köp av prisnedsatta läkemedel och livsmedel betalar patienten i dag den faktiska kostnaden, dock högst 90 kr., vid varje inköpstillfälle. Kostnaderna utöver detta belopp betalas genom sjukförsäkringen. Utgifter för läkemedel beaktas dessutom inom ramen för högkostnadsskyddet.

Även under år 1991 har sjukförsäkringens utgifter för läkemedelsförmånerna fortsatt att öka i ungefär samma takt som tidigare, trots bl.a. höjda egenavgifter under senare år. Liksom tidigare bedöms ökningen till övervägande delen vara en följd av prisnivån på framför allt nytillkommande produkter.

Inom läkemedelsområdet pågår en förändringsprocess med en rad olika inriktningar.

I föregående års budgetproposition redovisade dåvarande socialministern att frågan om förutsättningar för ett överförande av kostnadsansvaret för läkemedel inom öppen hälso- och sjukvård till sjukvårdshuvudmännen snarast skulle utredas. Detta utredningsarbete har slutförts, och den förra regeringen har i prop. 1991/92:19 om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen uttalat sig för att påbörja överläggningar med sjukvårdshuvudmännen om att träffa en särskild överenskommelse om ett sådant överförande med ett beräknat genomförande den 1 januari nästa år. Riksdagen har dock nyli-

gen bifallit vad socialförsäkringsutskottet hemställt om i sitt betänkande nr 3. Utskottet har ansett att frågan inte bör avgöras separat utan behandlas skyndsamt i samband med den aviserade större översynen av hälso- och sjukvårdens organisation och finansiering m.m.

För närvarande pågår en genomgripande översyn av gällande läkemedelslagstiftning. Avsikten är att detta arbete skall utmynna i en proposition med förslag till ny läkemedelslag, som föreläggs riksdagen under våren 1992. En viktig utgångspunkt för utformningen av förslaget är att EG:s rättsregler på läkemedelsområdet skall beaktas. Detta innebär bl.a. att någon priskontroll inte längre kan ske i samband med just registrering av läkemedel.

Den s.k. merkostnadskommittén (S 1990:4) har i uppdrag att göra en översyn av bl.a. systemet med läkemedelsförmåner för att skapa bättre rättvisa mellan olika grupper som har betydande kostnader till följd av sjukdom och handikapp. Utredningen beräknas vara slutförd under första halvåret 1992. Efter sedvanligt remissförfarande i fråga om utredningens betänkande kan en proposition föreläggas riksdagen tidigast i början av år 1993.

Utformningen av det nuvarande förmånssystemet för läkemedel leder till effektivitetsförluster i användningen av läkemedel. Ersättningssystemet innebär att läkemedelsbehandling i den öppna vården är en praktiskt taget kostnadsfri behandlingsform för sjukvårdshuvudmännen och privatläkarna. Det finns inga ekonomiska incitament för läkaren att styra eller begränsa läkemedelsförskrivningarna så att försäkringsutgifterna hålls tillbaka.

Förmånssystemet innebär bl.a. att konsumenten betalar en fast avgift vid varje inköpstillfälle, oavsett hur många och hur dyra läkemedel som förskrivs.

Detta leder till att inte heller konsumenten blir särskilt kostnadsmedveten. Båda dessa svagheter i nuvarande förmånsregler leder till ett större och för samhället kostsammare läkemedelsuttag än vad som är nödvändigt.

Mot bakgrund härav anser regeringen att förändringar i förmånsreglerna för prisnedsatta läkemedel är motiverade. Enligt regeringens budgetproposition bör reglerna för prisnedsättning ändras på så sätt att en avgift tas ut för varje förskrivet läkemedel vid ett inköpstillfälle fr.o.m. den 1 juli 1992. För det första läkemedlet bör nedsättning göras med hela det belopp som överstiger 90 kr., och för varje ytterligare förskrivet läkemedel som samtidigt inköps bör prisnedsättning göras med hela det belopp som överstiger 30 kr. Denna åtgärd beräknas minska försäkringens utgifter med sammanlagt ca 400 milj.kr. per år.

För att ytterligare begränsa försäkringens utgifter för läkemedelsförmåner förordar regeringen dessutom införande av ett system med referenspriser för läkemedel med generiska motsvarigheter fr.o.m. år 1993. Ett sådant system innebär att försäkringen efter avdrag för egenavgiften ersätter läkemedelskostnaden upp till ett s.k. referenspris, vilket motsvarar priset på det billigaste preparatet. Eventuellt kan detta referenspris sättas något högre än priset på det billigaste preparatet. Om konsumenten väljer ett dyrare preparat får denne – utöver egenavgiften – själv betala hela den del av kostnaden som överstiger referenspriset. Ett genomförande av ett referensprissystem beräknas minska försäkringsutgifterna med ca 400 milj.kr. per år. Regeringen av-

ser att återkomma till riksdagen med förslag till utformning av ett sådant system i en proposition till riksdagen under våren 1992.

Det finns även andra svagheter i nuvarande system för läkemedelsförmåner, t.ex. vad gäller inköp av receptfria läkemedel. En viktig konsekvens av att vissa läkemedel gjorts receptfria är att konsumenten kan köpa dessa direkt på ett apotek utan att behöva besöka en läkare och att konsumenten skall svara för hela utgiften. Det finns dock i nuvarande system inget som hindrar att de receptfria läkemedlen förskrivs av läkare, vilket leder till att medlen blir omfattade av prisnedsättningen på läkemedel. Det är enligt regeringens bedömning nödvändigt att betona huvudprincipen att receptfria läkemedel inte skall omfattas av förmånssystemet för läkemedel. Regeringen är dock medveten om att det krävs vissa avsteg från denna princip, främst av medicinska skäl. Fr.o.m. den 1 juli 1992 kommer vissa receptfria läkemedel att undantas från bestämmelserna om prisnedsättning på läkemedel. Denna åtgärd beräknas minska försäkringsutgifterna med ca 60 milj.kr. per år.

Sammanfattningsvis innebär de föreslagna ändringarna i förmånssystemet för läkemedel en total årlig minskning av försäkringens utgifter med ca 860 milj.kr.

Den 1 juli 1993 förväntas genom EES-avtalet att EG:s regler rörande priskontroll på läkemedel träder i kraft för Sveriges vidkommande. De reglerna innebär att den nuvarande modellen för priskontroll på läkemedel måste slopas. Den nu gällande modellen är att ett läkemedel för att bli registrerat av läkemedelsverket och därmed få säljas måste uppfylla kravet i läkemedelsförordningen (1962:701) på att priset skall vara skäligt. Priset åsätts efter förhandlingar mellan fabrikanten och Apoteksbolaget. Enligt EG:s regler får dock priset inte vara ett villkor för registrering av läkemedel.

Med anledning härav bör följande ordning gälla fr.o.m. år 1993. Regeringen bör inhämta ett bemyndigande av riksdagen att besluta om vilka läkemedel som skall kunna omfattas av förmånssystemet. Om t.ex. en fabrikant önskar att ett läkemedel skall omfattas av sjukförsäkringen måste medlet åsättas ett pris som försäkringen täcker. Detta innebär att en förhandling krävs om det pris som försäkringen skall ersätta. Regeringen avser att närmare behandla denna fråga i anslutning till propositionen om ny läkemedelslag.

Vidare har regeringen i budgetpropositionen aviserat en översyn av avtalet mellan Apoteksbolaget och staten, som löper med en automatisk förlängning i femårsperioder om det inte sägs upp, mot bakgrund av de förändringar som sker internationellt och med anledning av Sveriges anslutning till den gemensamma marknaden. Regeringen har för avsikt att inom kort tillsätta en utredning som skall belysa och ge förslag till eventuella ändringar i bolagets uppgifter.

Jag övergår nu till Kent Carlssons direkta frågor.

1. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att lägga fram förslag till förändring av läkemedelsförsäkringen som skapar verklig priskonkurrens för icke-patenterade läkemedel, så att staten och medborgarna kan tillgodogöra sig den möjliga besparingen inom läkemedelsområdet.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellationer*

Svaret är ja. I regeringens budgetproposition läggs fram förslag med denna innebörd. För de läkemedel där patenttiden gått ut kommer fri konkurrens att råda.

2. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att i så fall tillåta fri prissättning för läkemedel där generisk konkurrens är möjlig.

Svaret är ja. För de läkemedel där det finns generiska motsvarigheter kommer försäkringen i princip enbart att täcka kostnaden för det billigaste preparatet.

3. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att föra över ansvaret från Apoteksbolaget till läkemedelsverket för att förhandla fram låga men skäliga priser för den forskande industrin vad gäller patenterade läkemedel.

Som jag tidigare nämnt är det inte möjligt att i ett EG-perspektiv bibehålla dagens regler om att ett skäligt pris skall vara ett villkor för att ett läkemedel skall registreras av läkemedelsverket. I det förslag till ny läkemedelslag som regeringen skall förelägga riksdagen senare i vår kommer denna bestämmelse inte att finnas med. I de fall en läkemedelsfabrikant önskar att ett preparat skall omfattas av statens läkemedelssubvention, skall ett pris bestämmas efter förhandlingar. Denna prisförhandling som försäkringen täcker blir alltså helt frivillig. Om det blir Apoteksbolaget som rent praktiskt kommer att svara för förhandlingarna med läkemedelsindustrin eller om detta skall fullgöras av läkemedelsverket eller riks-försäkringsverket återstår ännu att ta ställning till.

4. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att fullfölja avtalet med Landstingsförbundet om en överföring av pengarna för läkemedelsförsäkringen till landstingen.

Som jag tidigare framhållit har riksdagen beslutat att frågan skall behandlas i samband med den aviserade större översynen av hälso- och sjukvårdens organisation och finansiering.

5. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att utforma en ny läkemedelsförsäkring som baserar sig på de länsvisa läkemedelskommittéerna.

Av det jag hittills redogjort för framgår att regeringen inte har funnit anledning att föra fram ett sådant förslag. Jag vill ändå framhålla att jag anser att läkemedelskommittéernas arbete har varit och är av mycket stort värde. Det är angeläget att finna former för att stödja och utveckla deras verksamhet.

6. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att lägga fram förslag som gör det möjligt för landstingen att på egen hand köpa in läkemedel.

Svaret är att regeringen inte nu avser att lägga fram ett sådant förslag. Det kan däremot inte uteslutas att den av regeringen föreslagna utredningen om Apoteksbolagets roll efter år 1995 kan komma fram till att en sådan lösning är lämplig. Regeringen återkommer i så fall till denna fråga.

7. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att i förhandlingar med EG biträda förslag om möjligheter att förlänga patenttiden för nya läkemedels-substanter med extra långa utvecklingstider och de substanser som är avsedda för svåra och ovanliga sjukdomstillstånd.

Svaret är ja. Dessutom kan jag nämna att den Europeiska patentorganisationen, EPO, i december beslutade om en ändring i den europeiska patentkonventionen, som tar sikte på en förlängning av patenttider bl.a. för läkemedel. Inom regeringskansliet bereds nu frågan om ratificering av denna och konsekvenser för lagstiftningen.

8. Kent Carlsson frågar om regeringen avser att låta göra en fristående översyn av Apoteksbolaget med avseende på verksamhetens effektivitet och möjligheter att på affärsmässiga grunder kunna överleva vid inträdet på en mindre reglerad EG-marknad.

Som jag inledningsvis nämnde har regeringen i budgetpropositionen avisat att den avser att inom kort tillsätta en utredning med uppgift att belysa Apoteksbolagets roll efter år 1995 när avtalet mellan staten och bolaget löper ut. Denna översyn skall göras bl.a. mot bakgrund av Sveriges inträde i den gemensamma marknaden.

Med detta, fru talman, hoppas jag att jag besvarat Kent Carlssons åtta frågor.

Anf. 20 TALMANNEN:

Jag vill påpeka att tiden för avgivande av interpellationssvar är begränsad till tio minuter.

Anf. 21 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Även om svaret var något långt vill jag faktiskt uppriktigt tacka för svaret, eftersom det på många punkter var tydligt och klart till skillnad från många andra fråge- och interpellationssvar som man får i denna kammare.

År 1989 började jag driva frågan om kostnaden för våra läkemedel. Jag förvånades då över att vi betalade för de dyraste läkemedlen trots att det fanns mycket billigare, helt identiska läkemedel.

Då fick jag inget stöd, vare sig från industrin eller politiskt. De enda som stöttade mig när jag sade att man skulle kunna minska våra gemensamma kostnader för läkemedel var statens pris- och konkurrensverk, som då i en rapport redovisade att man skulle kunna spara uppemot 1 miljard kronor per år genom en övergång till den billigare identiska generikan – kopoläkemedlet – när det fanns flera som var identiska.

Mot denna bakgrund är det givetvis glädjande att regeringen i sin budgetproposition har lagt fram förslag om hur man skall kunna ta till vara den besparing som ändå är möjlig att göra på läkemedelsområdet.

Genom ett referensprissystem vill man spara ungefär 400 milj.kr.

Låt mig först diskutera beloppet. 400 milj.kr. är en försiktig bedömning, tror jag. Jag tror att man i takt med förändringen av subventionssystemet kan få till fler registreringar av s.k. kopoläkemedel. I dag är det relativt få

*Svar på
interpellationer*

sådana registrerade i Sverige i förhållande till omvärlden. Med det kan vi i framtiden få en större besparing när det gäller gamla basläkemedel.

Från socialdemokratisk sida är vi inte emot att spara och vara effektiva med statens pengar. Vad vi däremot ställer oss tveksamma till är systemet, metoden, som regeringen aviserar, alltså referenspriset. Systemet har införts och funnits i Tyskland i ett par år. Erfarenheterna är relativt negativa på ett antal punkter. Systemet utgår ifrån att man centralt sätter en prisnivå. Den baserar sig på de läkemedel som finns på marknaden. Risken är uppenbar att man får en mycket centraliserad och byråkratisk modell.

Genom att man också fastställer en prisnivå som utgör grunden för hur mycket subvention som skall gå ut blir det en snabb effekt för staten. Man spar pengar. Men det blir en engångseffekt. Man förlorar på att inte få någon priskonkurrens på litet sikt. Detta har hänt i Tyskland.

En annan negativ effekt: Eftersom alla tillverkare lägger sig på samma pris blir det bara de stora tillverkarna, som har stora marknadsföringsresurser, som klarar sig kvar på marknaden. De små och medelstora försvinner. Man får på sikt ingen konkurrens alls.

Jag har i stället velat skapa ett system – som jag också skrivit om i min interpellation – där man ser läkemedel som vilken insatsvara som helst i sjukvården, t.ex. på samma sätt som man har laserkanoner och annat i sjukvården. Man behöver flytta ned pengarna så lokalt som det någonsin är möjligt. Man bör också se till att man när det gäller gamla läkemedel, där patentskyddet gått ut, kan hålla i gång konkurrensen för att på det sättet få lägsta möjliga kostnad.

Det är därför jag har skissat på ett system som innebär att man fullföljer avtalet med Landstingsförbundet, flyttar över pengar till sjukvårdshuvudmännen, anlitar läkare, farmakologer och andra som kan sitta i läkemedelskommittén och göra en rekommendationslista för vilka läkemedel som man skall subventionera. Jag tror att det är ett bättre system som gör att vi kan få en fortsatt priskonkurrens. Vi kan då ta till vara också lokal terapitradition. Det skiljer sig litet i olika delar av landet.

Jag tror att ett framtida system bör innehålla att man för de patentskyddade läkemedlen i princip skall jobba på samma sätt som i dag med en fast avgift. Det skall vara möjligt för läkare att skriva ut dessa läkemedel.

När det gäller de läkemedel där patentskyddet har gått ut skall man ge möjlighet till de lokala läkemedelskommittéerna att styra hur subventionen skall ges.

Då tror jag också man kan ge större möjligheter för små och medelstora tillverkare i framtiden att komma in på marknaden.

Industrin har kritiserat förslaget, senast i dag i Svenska Dagbladet. Den säger, indirekt, att forskningen kommer att hotas. Jag skulle kort vilja kommentera de synpunkter industrin har givit.

I och med att man förändrar patenttiden kommer industrin att få ett bättre skydd för sina nya produkter. Det framgår också av ministrernas svar. Det har varit punkt ett på deras program.

Det andra är att man med EG:s regler framöver kommer att få en mycket förenklad, billigare och snabbare registrering av nya läkemedel. Dessutom får industrin i princip fri prissättning.

Med det har industrin fått nästan jackpot.

Det är möjligt att man inom industrin blir litet sur över att man inte längre kan ta ut samma priser på gamla basläkemedel som tidigare. Men man behöver definitivt inte vara rädd för att få brist på resurser för att forska.

Slutligen några kommentarer. Det gäller patientavgiftshöjningen – att man skall lägga till 30 kr. för tillkommande läkemedel på ett recept. Jag tycker förslaget är dumt. Det drabbar framför allt äldre som får många piller utskrivna vid ett och samma tillfälle. Det hade varit bättre med ett förslag att generellt höja från 90 till 100 kr. Då drabbas också normalkonsumenten som får vara med och betala en del av denna medelsindragning.

Det sista jag skulle vilja kommentera gäller referensprissystemet. Har regeringen låst sig för det systemet, eller finns det fortfarande möjligheter att resonera om ett bättre system, som tar till vara möjligheterna till konkurrens och framtida besparingar? Finns det en möjlighet, eller finns det en ideologisk låsning mot att åtminstone resonera om att flytta över pengarna för läkemedelsförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen?

Anf. 22 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag vill först säga att Kent Carlsson har tagit flera viktiga initiativ på läkemedelsområdet. Jag lyssnade på en hearing som anordnades här i riksdagshuset – för övrigt en mycket välbesökt hearing – och som leddes av Herbert Söderström. Det är viktigt att ha kunniga utfrågare för att komma igenom ytligheter och mummel i texterna. Det gjorde att man på kort tid fick ett djupperspektiv på de här frågorna.

Vi har från socialutskottets sida förstått att vi kommer att möta läkemedelsfrågorna under denna period. Vi har över huvud taget försökt driva en linje, som fru talmannen skrev om i Dagens Nyheter, som innebär att propositioner och motioner skall läggas fram snabbare, så att man kan fördjupa sig i viktiga frågor och kan anordna hearingar och uppföljningar. Det finns ett mycket stort intresse i utskottet av att jobba på det sättet. Vi har läkemedelsfrågorna på dagordningen för att kunna ägna mer tid åt dem.

Jag blev överraskad över att det kom så mycket kritik mot detta förslag från alla håll och kanter. Industrin kritiserade det, läkarna och handikapporganisationerna tyckte inte om det. Jag undrar då om man skall lägga fram ett förslag av den här karaktären.

Det socialdemokratiska alternativet är att hålla fast vid linjen att det skall göras besparingar i systemet, men vi önskar att det gjordes en prövning av om det var möjligt att lägga fram andra och bättre förslag för att nå samma resultat.

Nu ger Bo Könberg signaler till industrin på ett viktigt område, men jag tycker att man skulle ha förhandlat sig fram till förändringar och inte bara släppa i väg ett antal bollar. Det är möjligt att man kan få in – det kom fram tydligt vid hearingen – samma summa pengar utan att införa ett referenssystem, som i varje fall läkarkåren fortfarande är oroad över. Anders Milton, som är ordförande i Läkarförbundet, hörde av sig till mig och undrade om sista ordet var sagt.

Min fråga till Bo Könberg är: Är det värt att köra igenom de två förslagen trots ett sådant här motstånd? Eller finns det utrymme i regeringen för initia-

tiv till att inte nu skynda fram förslaget om 90-30-30? Jag hörde under hearingen att regeringen inte kan redovisa varifrån man har fått summan 400 milj.kr. Den är antagligen tillryggelagt. Jag skulle bli glad om Bo Könberg kunde tala om vem som har räknat fram den summan.

Detta handlar också om patenttider, att skärpa konkurrensen i systemet, utveckla oberoende information och återuppta förhandlingar mellan Landstingsförbundet och staten. Bo Könberg vet lika väl som jag att man tycker att det är bra att ha ett system där distriktsläkaren sitter och skriver ut piller och man skickar räkningen till staten. Det har fått helt andra effekter på sjukhussidan när landstingen också får öppna plånboken när räkningen skrivs ut. Varför har man släppt detta, liksom att man skulle kunna ta ut mer effekter av läkemedelskommittéerna och det nya chefsläkaransvaret?

Är Bo Könberg öppen för dessa tankegångar? Skulle han kunna tänka sig att man inte nu fattar beslut enligt budgetpropositionen i den ena delen, utan att man går in i en djupförhandling om att ha kvar samma målsättning när det gäller ekonomin och att spara pengar? Sedan kan man komma med andra förslag, som är i bättre harmoni med både industrins, läkarnas och handikapporganisationernas önskemål.

Anf. 23 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag drog över tiden i mitt interpellationssvar. Min enda och svaga ursäkt är att svaret var avsevärt kortare än den interpellation som framställdes.

Det är riktigt, som Kent Carlsson säger, att han har drivit den här frågan i ett par års tid. Han har gjort det på ett i stor utsträckning förtjänstfullt sätt innehållsmässigt, och han har gjort det helt och hållet förtjänstfullt vad gäller den energi som han har lagt ner i akt och mening att se till att svenska folket skall få bra mediciner, gärna till ett lägre pris för statsverket. Det är en målsättning som Bo Holmberg också ansluter sig till, såvitt jag förstår. Det som är beklagligt är att Kent Carlsson, som i några års tid har försökt väcka intresse hos den gamla regeringen i den här frågan, har misslyckats med sina egna partivänner.

Den nya, borgerliga regeringen, som har suttit i drygt tre månader, har redan tagit tag i frågan och lagt fram ett förslag, som skulle kunna åstadkomma precis lika bra läkemedel men med en besparing för skattebetalarna på 400 milj.kr. Hur reagerar då Kent Carlsson, förutom att han tackar för mitt interpellationssvar? Jo, han reagerar genom att säga att det kanske var bra men att det kunde ha sett ut på ett helt annat sätt.

Detta visar, fru talman, de problem som socialdemokraterna nu har i oppositionsställning, problem som de på intet sätt har övervunnit, problem som framskymtar mycket klart denna vecka när de lägger fram det som de kallar sitt budgetalternativ. De har nämligen inte funnit sig i rollen som opposition, som lägger fram konkreta förslag.

När jag då på regeringens vägnar presenterar de här förslagen säger Kent Carlsson: Kan vi inte göra något annat i stället? Det finns ju folk som är emot det här, som läkemedelsindustrin och andra. Ja, det kanske finns andra förslag, och vi har tittat på sådana både före jul och efter jul och under hearingen. Såvitt jag kan förstå finns det inget riktigt bra förslag för att klara

denna besparing. Jag tvingas alltså tyvärr konstatera att Kent Carlssons intresse av att åstadkomma besparingen tydligen inte var så starkt, utan att det är viktigare att opponera mot regeringen.

Bo Holmberg har inte drivit dessa frågor, så jag behöver inte ge uttryck för någon besvikelse på den punkten.

Om det kommer bättre förslag, fru talman, skall jag självfallet titta på dem, men jag tillåter mig tills vidare tvivla på att det kommer några sådana förslag. Detta är oppositionspolitik av sämsta märke, och jag är ledsen över att behöva möta den från två personer som jag respekterar så pass mycket som Bo Holmberg och Kent Carlsson.

Anf. 24 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag vet inte om jag skall tolka Bo Könberg så att det även på det här området är den enda vägen, den rätta vägen, som gäller och allt annat är fel. Jag kan försäkra Bo Könberg att jag inte går upp här bara för att presentera ett antal åsikter, i en iver att driva illvillig opposition. Jag gick upp för att be om insikter.

Om Bo Könberg hade lyssnat ordentligt på hearingen hade han hört dels att kritiken var rätt stark vad gäller att kunna presentera ett ordentligt underlag för förslagen, dels att det fanns uppslag om att göra samma sak men på ett bättre sätt. Jag har varit på många hearingar, Bo Könberg, som har varit mycket luddiga och runda, men här fann jag faktiskt litet substans.

Det måste vara litet besvärande att höra att industrin, läkare och andra tycker att det är ett dåligt förslag. Det måste också vara besvärande att inte kunna redovisa underlaget för besparingen med 90-30-30-konstruktionen. Bo Könberg kunde inte göra det nu heller. Kommer ni verkligen att få in de här pengarna?

Jag vill bara med det här inlägget ha sagt att vi i socialutskottet får överväga hur vi skall hantera läkemedelsfrågorna. Vi skall fördjupa diskussionen och gå vidare. Jag beklagar om jag skall uppfatta Bo Könbergs inlägg så att han betraktar det som kan komma fram vid utskottets beredning av regeringens förslag som ansvarslös oppositionspolitik och inte som sakpolitik som skulle kunna förbättra detta förslag på läkemedelsområdet.

Anf. 25 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Bo Könberg raljerar litet och säger att jag och Bo Holmberg bedriver socialdemokratisk oppositionspolitik. Vi har sagt att vi accepterar besparingen men att vi vill hitta ett system som skyddar konsumenten, som möjliggör forskning framöver och som gör att vi får en effektiv och bra sjukvård.

Det regeringsförslag som vi här debatterar, referensprissystemet, är betydligt sämre utvecklat i regeringens budgetproposition än det motförslag – om jag får kalla det så – som jag har lagt fram i min interpellation; ministern antydde själv att det var många sidor.

Det förslag som jag har lagt fram är betydligt mer detaljerat och är ett alternativ. Det bygger på att man flyttar ned pengarna till dem som håller i sjukvården här i landet, dvs. landstingen eller någonting motsvarande, där man ser de pengar som vi använder för läkemedelskostnader på samma sätt

som annat i sjukvården. På det sättet kan man också lättare välja mellan läkemedelsterapi och annan sjukvårdande behandling.

Med tanke på det förslag som regeringen antyder att man vill ha, referensprissystemet, kan man fråga en liberal minister hur han kan tänka sig ett system som i princip stoppar konkurrensen efter ett år. Det vore intressant att få den ideologiska aspekten belyst av ministern.

I de få raderna i budgetpropositionen om hur referensprissystemet skall vara utformat finns också en mängd otydligheter.

Det finns alltså många grundläggande nackdelar med referensprissystemet – bristen på konkurrens efter ett tag, och det faktum att små och medelstora tillverkare i princip stängs ute från marknaden. Det är vi socialdemokrater inte beredda att tillstyrka, och jag tror inte heller att regeringen riktigt tänkt igenom det förslaget i alla dess delar.

När det gäller principen 90–30–30 kan man konstatera att normalkonsumenten av läkemedel får ut ungefär 1,8 läkemedel per recept. Den absolut vanligaste läkemedelskonsumenten tar ut ungefär ett penicillinrecept per år.

Det system som regeringen nu har föreslagit innebär att den typen av konsument inte behöver få någon kostnadsökning, medan däremot pensionären, som behöver ta ut fem läkemedel vid varje tillfälle, kommer att få en betydande kostnadsökning. Ett alternativ till regeringens system är att generellt höja från 90 till 100 eller 110 kr. På det sättet skulle även "normalkonsumenterna" i framtiden få vara med och ta ett ansvar för att finansiera läkemedelsförsäkringen.

Jag vill återigen fråga ministern, om regeringen är helt låst vid referensprissystemet eller om det går att resonera om den tekniska utformningen när det gäller hur man skall spara dessa 400 miljoner. Jag tror dessutom att det på litet sikt går att spara mer – kanske uppemot 1 miljard.

Anf. 26 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag tycker för min del inte att de två senaste inläggen vederlade mitt försök till analys och beskrivning av vad talarna stod för. Men jag skall ta upp några av de punkter som nu har berörts i de senaste inläggen.

Det är så, Bo Holmberg, att det finns en hel del kritik mot förslaget framför allt, skulle jag vilja säga, från läkemedelsindustrin. Förslaget är inte så komplicerat – det är mycket enkelt i sin grundtanke.

Det handlar om att vi gemensamt har bestämt att vi gemensamt skall betala en betydande del av läkemedelskostnaderna, och vi gör det av skäl som har att göra med den generella välfärdspolitiken. Om då de som skriver ut läkemedlen inte har något som helst ekonomiskt incitament att välja en likvärdig men billigare vara fungerar inte marknaden på normala villkor. Då säger vi oss, mot bakgrund av bl.a. erfarenheter från andra håll, att om det är fråga om identiska preparat skall den samhälleliga försäkringen bara betala det billigaste läkemedlet. Att hitta på många argument mot ett sådant system kräver, tycker jag, en betydande kreativitet och uppfinningsrikedom.

Den praktiska utformningen av systemet kommer vi naturligtvis att berätta om senare när vi förelägger riksdagen förslaget. Nu har vi tillsatt en genomförandegrupp med folk som kan de här frågorna från läkemedelsverket och från Apoteksbolaget och med representanter för den svenska läke-

medelsindustrin etc., för att ta fram de praktiska förslagen. Jag är övertygad om att de som sitter i gruppen kommer att hjälpa till att få fram ett förslag som är bra. Men jag måste säga att det förvånar mig att Kent Carlsson och Bo Holmberg protesterar mot den grundläggande tanken.

Till Kent Carlsson skulle jag, mot bakgrund av den reflexion jag nyss gjorde, vilja ställa frågan: Vad är det för fel på den tanke som jag nyss beskrev?

Kent Carlsson har i sitt första inlägg nämnt två invändningar mot tanken. Den ena är att det är en engångseffekt. Jag tror inte att han menar att det är en engångseffekt utan att han menar att det belopp man uppnår ligger kvar ett antal år framåt i tiden men inte blir större och större. Det är i och för sig tråkigt om det inte blir större, men det är ju inte så illa, fru talman, om den nuvarande regeringen har lagt fram ett förslag som engångsmässigt sparar minst 400 milj.kr. om året under ett antal år framåt i tiden. Det orkade inte den förra regeringen med; Kent Carlsson var ju kritisk mot att den förra regeringen och partivännerna misslyckades med detta.

Den andra invändningen är att alla de andra företagen lägger sig på samma nivå och att det därför blir svårt för mindre och medelstora företag att komma in på marknaden. Det kan möjligen bli så, men framför allt blir det på den punkten på intet sätt sämre än i nuläget – tvärtom. Jag är övertygad om att Kent Carlsson håller med mig om det. Vad han gör är att försöka ställa upp ett i stora delar okänt motalternativ, även om han ägnat många sidor åt det i sin interpellation, mot ett praktiskt och konkret förslag.

Både Bo Holmberg och Kent Carlsson har tagit upp frågan om den andra besparing som ligger i regeringens förslag, nämligen att man i framtiden skulle få betala 90 kr. för det första läkemedlet och, om det är fler, 30 kr. för följande. De föreslår i stället att man höjer avgiften per recept från 90 kr. till 100 kr. oavsett hur många preparat som finns med.

Man kan göra så också. Skälet till att vi inte har valt den modellen är att vi tror att vi skall införa ett mindre incitament för att inte önska sig alltför många läkemedel på samma recept. Inom ramen för den generella välfärdspolitiken, inom ramen för högskostnadsskyddet – i år 1 500 kr. per år, vilket täcker såväl besök hos läkare och annan sjukvårdspersonal som läkemedel – inför vi en viss stimulans till att inte tycka att det är bra att lägga på ytterligare tre, fyra eller fem poster när man ändå går till doktorn och får ett recept. Det är små styrmedel, men de får ändå effekter i rätt riktning, till skillnad från det alternativförslag som nu framförs.

I bägge inläggen har det frågats om vi inte kan tänka oss någon helt annan modell. Mitt svar är att vi har provat de här modellerna och tycker att vi har landat på den bästa. Men skulle någon framföra övertygande argument om att det finns ett ännu mycket bättre system får man väl titta på det, i utskottet och på andra sätt, när de här frågorna diskuteras. Det är alldeles utmärkt, tycker jag, att ordföranden i socialutskottet aviserat att man skall sätta sig in i de här frågorna och ha en hearing om dem. Jag är relativt säker på att många i utskottet kommer fram till att ett system av den art som vi har skissat i budgetpropositionen är det bästa systemet för att uppnå de mål som vi, såvitt jag kan förstå, ändå är överens om, trots att frestelsen att säga nej och

vara i opposition har tagit överhanden hos två så kloka personer som Kent Carlsson och Bo Holmberg.

Talmannen anmälde att Bo Holmberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 27 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Tillbaka till frågan om referensprissystem. Erfarenheterna från Tyskland är att konkurrensen efter ett tag uteblir. Man får ett fåtal stora tillverkare av läkemedel, som helt dominerar. Visst är det så att man sparar den här summan från år till år, men möjligheten att öka den besparingen blir i princip noll.

Något som också är oroande är att det är bara de stora bjässarna som klarar sig kvar på en sådan marknad. Det är precis vad som har hänt i Tyskland. De mindre tillverkarna har inte någon som helst chans – de har mycket mindre marknadsföringsresurser och kan i ett sådant system inte konkurrera med priset. För en liberal borde det vara konstigt att införa ett system där priset i princip inte betyder någonting utan där det bara blir fråga om att man har stora pengar för att marknadsföra sig gentemot läkare och konsumenter.

Med en del av våra alternativförslag skulle man kanske t.o.m. kunna spara mera pengar. Mitt förslag går ut på att man inte skall ha ett centralt system där man fastställer en prisnivå, utan man låter priskonkurrensen vara fri och lägger över detta på sjukvårdshuvudmännen eller länsvisa läkemedelskommittéer, där läkare och farmakologer ingår. På detta sätt kan man uppnå precis samma sak och kanske skapa ett ännu bättre system än referensprissystemet.

Grundtanken bör vara att flytta över alla pengar som har med sjukvård att göra dit där sjukvården utförs – till landstingen, vårdcentralerna och de läkare som skriver ut recept. Därigenom kan man få en mycket flexiblere terapi. I dag är man fixerad vid läkemedel, eftersom dessa betalas med statliga pengar och regleras i speciell ordning. Om man skulle välja ett sådant system tror jag att man får en bättre koppling till vården i övrigt, man kan spara mer pengar och det blir möjligt för små och medelstora företag att ta sig in. Det blir lättare än med det referensprissystem som regeringen har föreslagit.

Jag kan inte annat än tro att det finns ett slags ideologisk blockering hos herr Könberg när det gäller att se på möjligheterna att lägga över ett kostnadsansvar på länsvisa läkemedelskommittéer i stället för att införa ett referensprissystem. Det vore intressant att få belyst om det är en ideologisk blockering eller om det är möjligt att här praktiskt resonera kring vilket system som är bäst för konsumenten och staten när det gäller att minska kostnaderna. De förslag vi har fört fram här utgår från samma förutsättning som regeringen har, nämligen att vi skall spara pengar. Detta gäller även om det finns ett motstånd från industri, läkare m.fl., men det gäller också att få de olika aktörerna att vilja medverka till denna besparing på ett bra sätt.

Anf. 28 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Den huvudfråga som Kent Carlsson nu tar upp gäller att man skulle ha en helt annan ordning, dvs. att man skall föra över alla kostnader

för läkemedel till länsvisa kommittéer. Detta skissas också i den interpellation som Kent Carlsson har lagt fram.

Först och främst – vilket jag redovisade i mitt svar för cirka en kvart sedan – behandlade riksdagen denna fråga så sent som i december i fjol, för någon månad sedan. Riksdagen beslutade att säga till regeringen att man vill ha denna fråga prövad i den utredning om den framtida finansieringen av svensk sjukvård som skall tillsättas i vår. Vi har lyssnat på riksdagen. Alla i riksdagen tyckte inte så, men riksdagens majoritet har gett oss den hänvisningen.

I debatten om hur man skall hantera läkemedelspengarna har de som förespråkar en lösning – t.ex. den som Kent Carlsson förespråkar – inte klarat ut på vilket sätt privatläkarna skall inlemmas i systemet. Skall t.ex. sjukvårdshuvudmännen bestämma över de pengar som finns ute hos privatläkarna?

I sitt inlägg åberopade Kent Carlsson liberala principer. Det är utmärkt att han gör det, och jag skall följa den utvecklingen hos honom. Jag har dock inte förstått hur han på den här punkten har tänkt sig ett system som innebär att man behandlar läkarna inom och utom den offentliga sektorn på ungefär samma sätt. De synpunkterna kanske dyker upp i den fortsatta debatten. I så fall skall jag med nöje ta del av dem.

Talmannen anmälde att Kent Carlsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1991/92:67 om ökat kostnadsansvar inom de areella näringarna

Anf. 29 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Göran Persson har frågat mig om jag kommer att slutföra arbetet med ett ökat kostnadsansvar inom de areella näringarna eller om de synpunkter som Lantbrukarnas riksförbund (LRF) har angivit kommer att vara vägledande för det fortsatta arbetet.

I regeringsförklaringen anges att naturvården ges en central roll i miljöpolitiken och att den biologiska mångfalden skall värnas. En självklar utgångspunkt i regeringens politik är att en hög ambitionsnivå skall gälla i arbetet med att skydda värdefull natur som våra urskogar, hagar och våtmarker.

Riksdagen uppdrog genom 1991 års miljöpolitiska beslut åt regeringen att utreda bl.a. hur en princip kan utformas där förvaltande av naturen och den biologiska mångfalden blir ett normalt inslag i verksamheten och i princip inte förutsätter statliga bidrag.

Arbetsgruppen för naturvårdshänsyn har utrett bl.a. den frågan.

Jag har inhämtat att arbetsgruppen har avslutat sitt arbete och att den avser att överlämna sitt betänkande inom kort.

Arbetsgruppen kommer enligt vad jag har inhämtat bl.a. att redovisa överväganden om åtgärder för att på olika sätt precisera och konkretisera

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellationer*

nuvarande regler om naturvårdshänsyn inom de areella näringarna skogs- och jordbruk.

Enligt uppgift kommer arbetsgruppen att avstå från att göra slutliga ställningstaganden. Skälet till detta är enligt gruppen att de grannliga avvägningarna mellan allmänna och enskilda intressen lämpligast bör göras i kommittéer med inslag av parlamentariker. De kommittéer som arbetar med de aktuella frågorna är miljöskyddskommittén (dir. 1989:32), skogspolitiska kommittén (dir. 1990:47) och den nyligen tillkallade äganderättskommittén (dir. 1991:119).

Mitt svar till Göran Persson är därför att jag kommer att föreslå regeringen att arbetet med frågan om hur principen om ett ökat kostnadsansvar skulle kunna tillämpas inom de areella näringarna bör slutföras inom ramen för de nyss nämnda parlamentariskt sammansatta kommittéerna med arbetsgruppens modeller för ökad naturvårdshänsyn som underlag.

Anf. 30 GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret på min interpellation.

Bakgrunden till frågan är att jordbruksutskottet tog ett initiativ där man utgick ifrån den besvärliga situation som råder inom naturvårdens område. Det finns stora akuta skyddsbehov. Samtidigt konstaterar man att staten med budgetmedel skulle lösa skyddsbehoven. Den vägen är om inte förbrukad så näst intill förbrukad. Det går inte att komma så mycket längre på den vägen. Årets budgetproposition och finansplan understryker att denna utveckling har fortsatt. Man måste hantera det här på något sätt. Från utskottets sida säger man att man mot denna bakgrund tycker att det är rimligt att man tittar på hur de areella näringarna skall kunna ta ett ökat ansvar när det gäller naturvårdshänsyn. Man enade sig om detta och gav regeringen i uppdrag att titta på detta.

Vad man egentligen har gjort är att man för de areella näringarna börjar tillämpa samma typ av resonemang som man har gjort för andra sektorer i samhället. Polluter pays principle, dvs. att förorenaren skall betala, har vi diskuterat och stridit kring med en lång rad ägarintressen inom industrin, energiproduktionen och trafiken. Successivt har vi fått dem att acceptera. På detta område infinner sig alltså av konsensus, inte bara i vårt land utan även internationellt. Det tycker jag är bra. Här har vi en framgångsväg.

Mot denna bakgrund borde man pröva om vi inte skulle kunna flytta fram näringarnas ansvar för naturvårdshänsyn. Man gav det uppdraget, det utskottsinitiativet.

Jag har i min hand fått en skrivelse som Lantbrukarnas riksförbund har sänt ut till landets skogsägare. Man skriver följande:

”Viktigast för oss markägare är kanske avsikten att skriva in ett skydd för ägandet i grundlagen. Det har LRF krävt länge eftersom det i den förra regeringen fanns krafter som ville att det allmännas rätt skulle gå före den enskildes. Man ville av t.ex. naturvårdsskäl kunna begränsa rätten att bruka marken utan ersättning till markägaren. Med ett grundlagsskydd kan sådana tendenser stävjas.”

Detta citat visar på den intressekonflikt som finns. Ägar- och producentintresserna ser det här som en kostnad, medan naturvårdsintressena

tycker att det är rimligt att man inte skall få fördärva de naturgivna förutsättningarna och att man inte nödvändigtvis skall betalas för att man avstår från att fördärva. Denna konflikt finns. Det här är intresseorganisationens uppfattning utifrån sitt eget perspektiv. Med tanke på de nära band som finns mellan intresseorganisationen och miljöministern tycker jag att det var intressant att få belyst var arbetet sker just nu i den aktuella kommittén.

Nu har jag fått svaret. Även om jag har tackat för det, så är det en besvikelse i den meningen att det faktiskt rymmer en reträtt ifrån miljöministerns sida. Tidigare sades i direktiven till gruppen att man skulle göra avvägningar mellan intrångsersättning och naturvårdshänsyn. Nu säger miljöministern att det här jobbet är så grannliga att det skall slutföras i det pågående kommittéarbetet som rymmer parlamentariker. Därmed lyfter miljöministern ut frågan från miljödepartementet till näringsdepartementet i skogsbruksfrågorna, till jordbruksdepartementet i jordbruksfrågorna och troligen till justitiedepartementet i grundlagsfrågorna. Den i regeringen högste ansvarige för naturvårdsfrågorna som fick riksdagens mandat att se på hur man skall kunna hävda naturvårdens intresse gentemot producentintresset låter nu dessa frågor gå vidare till andra departement utan en principiell redovisning av miljödepartementets uppfattning.

Det kan vara en konsekvens av att Olof Johansson har att ta en lång rad hänsyn i den regering där han arbetar. Det förstår jag givetvis också. Men med tanke på att centern vill framställa sig som ett grönt parti där naturvårdsfrågorna har en central betydelse, vore det intressant att höra miljöministerns principiella syn på avgränsningen och avvägningen mellan intrångsersättningar och naturvårdshänsyn, mellan näringarnas intressen och naturvårdens intressen. Var står miljöministern i dessa frågor? Kommer detta att från regeringens sida på något sätt delges de kommittéer som nu arbetar eller skall man lyfta in detta utan den typen av principiell utgångspunkt i kommittéerna? De starka intressena, producentintressena, är oerhört väl representerade där, och det vet Olof Johansson. Det här är en mycket viktig fråga för naturvårdens del. Det vore bra om Olof Johansson här kunde utveckla sin principiella syn.

Anf. 31 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är bra att Göran Persson begär besked. Jag skall ge honom ett besked som den socialdemokratiska miljöministern gav inför riksdagen i en debatt som föregick tillsättandet av den interdepartementala arbetsgruppen. I riksdagens protokoll från den 3 juni 1991 sägs följande:

"Hur viktiga delar av dessa målsättningar" (på naturvårdens område) "skall förverkligas skall nu diskuteras i den skogspolitiska utredningen, i miljölagstiftningskommittén och även i den uppföljning som skall göras av den livsmedelspolitiska omställningen. Andra frågor behöver däremot diskuteras ytterligare, och regeringen kommer därför redan på torsdag att tillsätta en interdepartemental arbetsgrupp som skall utreda hur principen om ett ökat kostnadsansvar kan få större tillämpning inom de areella näringarna."

Det var förutsatt av den regering som Göran Persson själv tillhörde att arbetet skulle kunna bedrivas på det här sättet. Det är precis vad vi gör. Däremot har vi varit vänliga nog att inte avskaffa den interdepartementala ar-

betsgruppen. Det skulle vi också ha kunnat göra om vi hade ansett något annat. Jag tycker dock att det är värdefullt att de olika konkretiseringar och modeller som nu läggs fram i den gruppens arbete kommer de olika utredningarna till del, inkl. äganderättsutredningen som den kallas.

Låt mig i det sammanhanget säga att vi har, vilket Göran Persson väl vet, en bevakning av direktiv i olika avseenden. I direktiven till utredningen om utvidgat skydd för grundläggande fri- och rättigheter samt ökade möjligheter till domstolsprövningar, normbeslut och förvaltningsbeslut, dvs. äganderättsutredningen, sägs följande:

”Det är ofrånkomligt att vissa inskränkningar i äganderätten måste få göras. Även andra ingrepp och befogenhetsinskränkningar än expropriation, t.ex. med avseende på naturvård och fysisk planering måste givetvis också i framtiden vara tillåtna.”

De här synpunkterna är i och för sig ganska självklara, men eftersom debatten förs från litet andra utgångspunkter, har jag velat läsa in dem till kammarens protokoll. Det är väl inte första gången i historien en intresseorganisation som LRF uttrycker saker för att värva medlemmar.

Jag visste inte tidigare om det här brevet. Jag har inte så stark anknytning som Göran Persson att jag hade haft tillfälle att läsa det före honom. Men nu har jag inskaffat brevet och ser att det är ett medlemsvärvningsbrev, där man åberopar olika fördelar som är förenade med att vara medlem i LRF. Det må man väl också få göra. Man kammar också hem – som det brukar heta – en del framgångar, och det brukar ju intresseorganisationer kunna göra. Det har hänt på andra håll, som Göran Persson vet, så det är inte unikt för den här organisationen.

Det här är ett stort område med mycket betydande kostnadskonsekvenser. I det korta perspektivet handlar det om individer och företag. I det långa perspektivet gäller det i hög grad de värden som vår gemensamma natur och miljö representerar och som vi tyvärr prissätter litet för dåligt i dagens system.

Det är viktigt att man mobiliserar så många människor som möjligt i detta arbete. Då skall man inte bara förutsätta, Göran Persson, att man på den ena sidan har producenter och skogsägare som egentligen är emot allting som kallas bra naturvård. Det är inte så och skall inte vara så. De visar ofta betydande hänsyn på det här området och en betydande vilja att lära sig mer om hur man skyddar den biologiska mångfalden.

Jag råkar i min hand ha en uppgift om det deltagande som kampanjen om rikare skog, som skogsvårdsstyrelsen har dragit i gång, har mobiliserat i det studieförbund som jag har närmaste anknytning till, Studieförbundet Vuxenskolan. Man har där 25 000 studiecirkeldeltagare som deltar i detta kunskapsinhämtande.

Jag tycker alltså att Göran Persson skall ha hoppet kvar inför framtiden. Jag är övertygad om att det är viktigt att man konfronterar de modeller som arbetsgruppen nu lägger fram med det som Göran Persson litet nedlåtande kallar producentintressena. De skall nämligen vara med, och vi är beroende av varandra.

Vad sedan beträffar frågan hur vi exakt kommer att utforma framtidens regelsystem på det här området framgår det redan av interpellationssvaret,

som ju Göran Persson har läst i förväg, att det handlar om ett ökat naturvårdsansvar.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

Anf. 32 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Anknytningen till LRF kan vi diskutera. Jag tror att Olof Johansson har svårt att vara trovärdig när han hävdar att min anknytning till LRF är starkare än hans. Det får åhörarna bedöma. Däremot är det viktigt, tycker jag, att göra klart att de intresseorganisationer som här uttalat sig och agerat har gjort det också med stöd av regeringskonstellationens starkaste parti, som i den debatt som föregick utskottsinitiativet oerhört tydligt markerade äganderättens klara försteg framför naturvårdshänsynen.

Nu är jag glad för att Olof Johansson faktiskt, som jag tycker, gjorde en tydlig principiell markering, där han tog avstånd från det enkla, ytliga partsintresset, som ibland på naturvårdens område tar sig en del förskräckande uttryck. Det finns naturligtvis, som vi alla känner till – och det är en självklarhet – oerhört seriösa både jordbrukare och skogsägare, som tar det här på djupaste allvar. Det finns också, som vi även känner till, en stor grupp som inte gör det.

Naturvårdsverkets senaste redovisning av hänsynsreglerna för skötseln av skog visar att det i det avseendet finns mycket kvar att önska. Det är då viktigt hur miljödepartementet agerar när det gäller att hantera de ökade kraven på de areella näringarna.

De direktiv som Olof Johansson nämnde i den riksdagsdebatt som han åberopar följdes sedan av ett direktiv inom regeringskansliet till arbetsgruppen vilket skulle resultera i att miljödepartementet skulle få ett underlag för att göra ett principiellt ställningstagande. Detta skulle sedan meddelas de sittande utredningarna, som arbetar inom andra departement än det som Olof Johansson förestår.

Det är just det principiella ställningstagandet som jag efterlyser och som Olof Johansson nu låter gå ifrån sig i och med att han säger att arbetet får slutföras i de andra grupperna. Det framgår av direktiven att det var meningen, och även den socialdemokratiska intentionen, att man först skulle knyta ihop den interdepartementala arbetsgruppens resonemang i miljödepartementet, för att sedan skicka det hela vidare till de pågående utredningarna. Nu avstår man från det, och däri kan ligga en risk.

Jag tar dock Olof Johanssons uttalande till intäkt för att han delar min principiella uppfattning att vi kommer att få ställa hårdare krav på de areella näringarna, om vi skall klara naturvårdshänsynen i ett läge där vi samtidigt upplever att budgetmedlen inte växer till i den takt som är nödvändig.

Mot denna bakgrund skulle det, Olof Johansson, vara intressant att få veta när Olof Johansson tror att vi kan ha ett besked från de aktuella kommittéerna om hur de ser på de areella näringarnas kostnadsansvar i detta sammanhang. Det är särskilt viktigt mot bakgrund av att Olof Johansson strax skall skriva under en internationell konvention om biologisk mångfald, som faktiskt berör just detta arbetsområde.

Anf. 33 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Ett par tre noteringar med anledning av Göran Perssons senaste inlägg. Först och främst är det självklart så att regeringen har en

Svar på
interpellationer

mycket hög ambitionsnivå när det gäller att i det internationella samarbetet verka för en konvention om biologisk mångfald. Sedan kräver den moraliska anständigheten att man lever upp till de ambitionerna också på hemmaplan. Jag tror inte att det är många som har undgått att genom åren höra mig säga att man skall sopa rent framför egen dörr, om man skall kräva saker av andra.

Vi har dock olika förutsättningar. Det finns en mängd fattiga länder i världen som inte klarar detta själva och som är utsatta för press och lockelser när det gäller att utnyttja den stora biologiska mångfalden, bl.a. i regnskogarna. Det är klart att vi stöder dem i det kommande arbetet i Rio de Janeiro. Det är min kommentar på den punkten.

I frågan om att vi skulle överlåta det principiella ställningstagandet till kommittéerna vill jag säga till Göran Persson att det redan är överlåtet till dem genom de direktiv som de har fått. Det gäller även för de utredningar som var tillsatta innan den nya regeringen tillträdde. Även andra utredningar än äganderätsutredningen har alltså att hantera dessa frågor.

Jag antar att det är mot den bakgrunden som arbetsgruppen har valt att lägga fram de olika expertutformade modellerna för bedömning av parlamentariker och andra i de aktuella utredningarna. Det är ju riktigt, som sägs inte minst från naturvårdens sida, att mycket har hänt sedan skogsvårdslag och annat formulerades 1979. Det vore konstigt om den skogspolitiska utredningen inte skulle dra någon slutsats av det som har hänt under hela denna period, som faktiskt omfattar tolv år. Jag har utgått från att det är en självklarhet att de under alla förhållanden skulle behandla detta, oavsett vilken slutsats arbetsgruppen hade kommit fram till.

Den slutsats som arbetsgruppen kommit fram till är dess egen, och jag har inte haft någon anledning att ifrågasätta den. Även om jag inte haft möjlighet att läsa igenom hela dess material, vet jag att den i sina överväganden haft att efter bästa förmåga följa upp debatten och besluten i riksdagen i juni förra året.

Arbetsgruppen har säkert haft problem därvidlag, för det är inte alldeles självklart hur man skall tolka riksdagens uttalande. Som en del kompromisser har det flera ben att stå på, och det handlar om att komma fram till avvägningar.

Ett av avvägningsproblemen har att göra med att det står i riksdagsbeslutet att utgångspunkten är det beslut som togs 1987. Det är klart att det beslutet var till en del en kompromiss.

Sedan vet jag att arbetsgruppen har tagit upp i sina överväganden att skogsvårdslagen och skötsellagen skulle kunna förändras framöver, för att man helt enkelt skulle markera att behoven av ekologisk anpassning i skälig utsträckning skall vara bestämmande för vilken naturvårdshänsyn som måste iakttas.

Man tar upp ett alternativ som innebär att ett större område än den del av en fastighet som är aktuell för t.ex. en skogsbruksåtgärd kan behöva ligga till grund för att bedöma behovet av naturvårdshänsyn.

Man tar också upp ett övervägande om att markanvändning, i likhet med vad som gäller inom annan lagstiftning, kan svara för den kostnad som mot-

svarar ett intrång upp till den s.k. kvalifikationsgränsen, oavsett om ersättning över kvalifikationsgränsen utgår eller inte.

Man har ett övervägande där man talar om att tydligare ange att sådana hänsynstaganden som är naturliga inslag i skogsbruk och jordbruk skall undantas vid beräkning av kvalifikationsgränsen, t.ex. myrkanter och boträd.

Vidare överväger man att i naturvårdslagen ange att ersättning inte utgår om skadan är av mindre omfattning, dvs. att s.k. bagatellartade intrång inte skall läggas till grund för ersättning.

Arbetsgruppen konstaterar sedan helt riktigt att en höjning av kvalifikationsgränsen förutsätter att 1987 års beslut om berörd del omprövas. Det har då riksdagen inte omprövat. Riksdagen har inte gett några klara besked på den punkten utan säger i stället att utgångspunkten är 1987 års beslut.

Då är det ganska rimligt att i detta avseende och en del andra avseenden, mot bakgrund av att de här arbetsuppgifterna redan ligger i den skogspolitiska utredningen, lämna över synpunkter dit som har sin grund i ett ökat naturvårdsansvar och krav på preciseringar. Alla vet sedan att det kan inte gå hur långt som helst.

Anf. 34 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det här blir en fråga som vi får återkomma till, Olof Johansson. Jag tror att vi kommer att få leva med den här diskussionen under något år framöver, minst, därför att den är politiskt infekterad och fylld av motsättningar, intressekonflikter.

Jag har ställt interpellationen mot bakgrund av att mycket starka intressen nu, som de säger, vädrar morgonluft när de har fått den regering de vill ha. Då är det bra om regeringen i det här sammanhanget gör tydliga markeringar till förmån för naturvårdens intressen.

Det starkaste partiet i den nuvarande regeringen företrädde i debatten, när utskottsinitiativet togs, av en person som uttryckte sig på följande sätt: "Det är väl känt att vi moderater slår vakt om enskilt ägande. Vi vill uppmuntra och stödja de människor som vill ta ansvar, som vill äga och förvalta. Vi reagerar därför när majoriteten uttalar att markägaren och företagaren skall ta sin del av det ekonomiska ansvaret för att säkra skyddsvärda områden. Det är ett ingrepp mot privat egendom och en kränkning av äganderätten." Det är de krafterna som Olof Johansson regerar ihop med och skall hantera. Därför är det värdefullt, om vi av och till kan få en precisering av miljöministern hur de här frågorna så att säga vägs av i regeringen. Det var därför jag ställde interpellationen.

Nu tycker jag i dag att Olof Johansson har varit tydlig i den meningen att han faktiskt står för naturvårdsintresset och inser att det kommer att innebära att ägarintressena får släppa till en del insatser för att leva upp till naturvårdens krav. Det är bra. Där kan Olof Johansson räkna med en ganska stabil riksdagsmajoritet, så där står han också stark inom regeringen när förhandlingarna skall föras.

Det finns som bekant numera en hemlig lista. Vad som står på den vet inte vi andra, men Olof Johansson vet det, och det är väl en lång rad förhandlingar som skall föras utifrån den listan. När det kommer till naturvårdens

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellationer*

områden, utgå då ifrån att det finns en stark riksdagsmajoritet för skärpta krav!

Vad beträffar den biologiska mångfalden och konventionen som skall tas på Riokonferensen är det nödvändigt för Sveriges del, om vi skall vara trovärdiga, att vi själva har flyttat fram våra positioner. Också i det sammanhanget finns det en stabil riksdagsmajoritet. Utnyttja den och ta initiativ, lägg fram förslag! Det är viktigt. Olof Johansson skall veta – även centerpartiet, skall jag säga – att många följer det här arbetet, inte minst naturvårdens organisationer.

Olof Johansson började sin första replik med att säga att han står fri från intresseorganisationerna som utgår ifrån att nu skall skördetiden komma, i den meningen att man skall ha betalt för att inte fördärva. Den deklarationen skall vi komma tillbaka till och hänga upp vårt agerande på i fortsättningen. Jag tycker att det är en framgång, om vi kan hålla den linjen. Det skall vi försöka att samverka omkring.

Anf. 35 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Nu var Göran Persson så vänlig här på slutet att jag nästan inte kände igen honom. Jag vill bara komplettera min tidigare framställning med en tidsangivelse som jag glömde bort att ge i förra repliken.

Skogspolitiska kommittén har fått tilläggsdirektiv. Där finns också en viss framflyttning av uppdragets redovisning, men det är bara till den 1 september 1992, så det faller väl inom ramen för det här året, som Göran Persson talade om.

Jag tror att den här debatten kommer att leva vidare och föras i allt vidare kretsar. Så där är vi överens.

Partier har måhända litet olika attityder, lägger tyngdpunkter på litet olika sätt, och det är viktigt att avvägningarna kommer fram. Möjlighet att göra avvägningar får man i och med att arbetsgruppens förslag och modeller lämnas över till de tre nämnda utredningarna.

Låt mig också säga, bara som en påminnelse om den riksdagsdebatt som ägde rum förra gången, att dåvarande ordföranden i jordbruksutskottet, numera jordbruksminister, hade en replik i det sammanhanget.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Anf. 36 TREDJE VICE TALMANNEN:

Det återstår nu en interpellationsdebatt. Utöver interpellanten är två talare anmälda. Den debatten kommer alltså att ta avsevärd tid.

Dessutom har vi bestämt att kl. 14.30 skall statsrådet Alf Svensson lämna information från regeringen. Det är en tid som är fastlagd.

Jag föreslår för den skull att kammarens förhandlingar ajourneras till kl. 14.30 och att svaret på den sista interpellationen lämnas omedelbart efter det att statsrådet Alf Svensson har lämnat de aviserade meddelandena.

Förhandlingarna ajournerades kl. 14.19 till kl. 14.30.

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

*Information från
regeringen*

8 § Information från regeringen om besök i Mexico i samband med undertecknande av fredsavtalet för El Salvador

Anf. 37 TREDJE VICE TALMANNEN:

Nu lämnar statsrådet Alf Svensson information från regeringen i två frågor. Det blir i anslutning till båda frågorna möjligheter för riksdagens ledamöter att ställa kompletterande spörsmål till statsrådet. Vi gör numera så, att statsrådet omedelbart svarar på varje kompletterande fråga som framställs. Vi använder oss således av den s.k. duellmetoden.

Statsrådet Alf Svensson lämnar först information om besök i Mexico i samband med undertecknande av fredsavtalet för El Salvador.

Anf. 38 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! På inbjudan av Mexicos regering deltog jag som representant för den svenska regeringen vid undertecknandet av fredsavtalet för El Salvador den 16 januari 1992 i Mexico. Endast ett fåtal inbjudningar hade utfärdats till utomregionala regeringar. Förutom den svenska regeringens företrädare var också den franske ministern för mänskliga rättigheter samt representanter för bl.a. Norge närvarande. Den spanske regeringschefen, Felipe Gonzalez, företrädde tillsammans med presidenterna i Mexico, Colombia och Venezuela de fyra länder som utgjorde den s.k. vägruppen till stöd för medlingsinsatserna genom FN:s generalsekreterare. Dessutom deltog den nye generalsekreteraren i FN, Boutros Ghali, de övriga fem presidenterna i Centralamerika samt den amerikanske utrikesministern James Baker. Kyrkor och enskilda organisationer, som aktivt bidragit med humanitära insatser under det tolv år långa inbördeskriget, var rikt representerade.

Vid ceremonin talade samtliga närvarande statschefer. De underströk särskilt den ovanliga och aktiva roll som den avgående generalsekreteraren i FN, Pérez de Cuellar, har spelat för att medla i inbördeskriget. Grunden för dennes insats var det regionala fredsavtal som undertecknades i Esquipulas, Guatemala, i augusti 1987. Den nye generalsekreteraren markerade genom sitt tal och sin närvaro att han själv till fullo vill fullfölja FN:s roll i El Salvador och Centralamerika. Av personliga skäl kunde tyvärr Pérez de Cuellar inte själv närvara vid detta historiska tillfälle.

Anledningen till att Sverige inbjöds att delta i ceremonin var vårt aktiva politiska och ekonomiska stöd till fredsprocessen alltsedan den inleddes år 1984. Särskilt aktiva har vi varit i vårt stöd till generalsekreterarens medlingsinsatser. Låt mig här bl.a. nämna vårt finansiella stöd till en rad sonderande samtal om åtgärder och reformer med anknytning till de mänskliga rättigheterna. De konkreta förslag som därvid utarbetades utgör nu en del av fredsavtalet. Till bilden hör också de svenska enskilda organisationernas mycket omfattande och aktiva humanitära hjälpinsatser under inbördeskriget. Sammanlagt har svenska regeringen genom SIDA och multilaterala or-

gan anslagit omkring 200 milj.kr. till sådana ändamål och för utvecklingsinsatser.

Efter samtal med företrädare för de olika parterna är jag övertygad om deras beslutsamhet att fullfölja avtalet i alla dess delar. De närmaste nio månaderna blir avgörande för om fredsavtalet skall bli framgångsrikt. Mellan den 1 februari och den 31 oktober förestår ett komplicerat arbete för att genomföra de punkter som avtalet omfattar, t.ex. överenskommelse om demobilisering av gerillan och halvering av krigsmakten, utrensning av officerare som ansvarat för övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, utredning av ännu ouppklarade massakrer och attentat mot civila samt rättsliga åtgärder mot de ansvariga, upprättandet av en civil nationell poliskår, modernisering av rättsväsendet, den f.d. FMLN-gerillans omvandling till politiskt parti, en jordreform samt ett program för landets ekonomiska och sociala återuppbyggnad.

Det vore ett grundskott mot fredsavtalet och den fortsatta fredsprocessen i Centralamerika om omvärldens intresse för utvecklingen i El Salvador nu skulle tonas ner. Fredsavtalet är inte liktydigt med fred. Extrema kretsar, som känner sina snäva intressen hotade, kan på olika sätt försvåra dess genomförande. Ett intensivt arbete återstår nu för att förverkliga fredsavtalet och för att med fredliga medel undanröja de sociala och ekonomiska orättvisor som låg till grund för inbördeskriget.

Sverige kan inom kort förväntas ta ställning till olika framställningar om biståndsinsatser. Vid samtal med företrädare för FN och de båda parterna har jag klargjort att Sverige är berett att stödja sådana insatser och att dessa skall utformas så att de aktivt bidrar till försoning, stärkande av demokratin och de mänskliga rättigheterna. Konkreta insatser kan avse återvändande-program för flyktingar, stöd till demobiliserade, övervakningsinsatser genom FN och program till stöd för social och ekonomisk återuppbyggnad av landet. Enskilda organisationer förväntas även fortsättningsvis spela en framträdande roll.

Anf. 39 PIERRE SCHORI (s):

Herr talman! Jag vill ge en eloge till Alf Svensson för hans engagemang och närvaro i El Salvador, liksom för det uttalande han gjorde här.

Avtalet är löftesrikt, och det är frukten av en lång och uppoffrande demokratisk frihetskamp, understödd av en aktiv internationell opinion. 75 000 människor har ju dött, och en miljon har blivit flyktingar i den tragiska kampen. Många av våra vänner har stupat. Jag tänker särskilt på MNR:s "utrikesminister", Héctor Ouelí, som har besökt Sverige flera gånger. Han kidnappades i Guatemala av extremhögern och mördades.

Vi som har tagit del i den internationella opinionsbildningen kring Centralamerika – och det är många i detta land; inom kyrkor, fackföreningar och det socialdemokratiska partiet – har ofta fått utstå kritik för vår solidaritet och vårt ställningstagande för folkrätten och mot utländsk aggression. Den kritiken har kommit från Reaganadministrationen men också från högern i detta land. Vi minns spott och spe som vi har fått utstå för det engagemanget.

Folkrätt och mänskliga rättigheter måste ju gälla överallt och för alla folk, oavsett var de bor och vilken hudfärg de har. Därför är det viktigt att Alf

Svensson har gjort det här uttalandet om att Sverige solidariskt har arbetat i mer än ett årtionde för detta resultat som nu har uppnåtts. Det är ett erkännande av den internationella solidaritetens betydelse.

Nu kommer jag till min fråga. Jag skulle gärna vilja veta om Alf Svensson kunde se till att hans moderata regeringskolleger läste denna deklaration, och helst också att de förstod den.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Information från
regeringen*

Anf. 40 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Först vill jag tacka för vänligheten och generositeten från Pierre Schoris sida.

Jag vill också nämna att elsalvadorianer i samspråk med mig uttryckligen sade att detta även var en seger för Sverige. Jag vore, herr talman, mycket njugg och ogin om jag inte framhöll att i den tacksamheten och den segern har Pierre Schori en stor del.

När det gäller att få människor att läsa, så övergår det måhända min förmåga. Men läskunnigheten är det inget fel på, det kan jag garantera.

Anf. 41 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Detta inlägg blir så mycket viktigare som Pierre Schori använde det här tillfället, liksom så många andra, till att kasta smuts på moderata samlingspartiet och den s.k. högern i vårt land.

Jag vill gärna säga att jag faktiskt tillgodoräknar mig kvaliteten att länge ha fäst stor uppmärksamhet vid förhållandena i Centralamerika. Jag har aktivt varit i kontakt med många frihetsrörelser i Latinamerika och Centralamerika. För den skull vill jag anmäla mig som en läskunnig, påläst, insiktsfull högerman, som stöder frihetssträvandena för de centralamerikanska folken, oberoende av ras, tro och hudfärg.

Jag vill vända mig till Alf Svensson och delta i hyllningarna, som egentligen inte gäller Alf Svensson utan Pérez de Cuellar och den fantastiska insats som detta oändligt långa och tålmodiga fredsarbete har inneburit. De frågor jag vill ställa är litet mer frågebetonade än Pierre Schoris till fråga maskerade påstående. Delar Alf Svensson min uppfattning att den fria handeln i regionen nationerna emellan är det förnämsta medlet att återställa självkänslan i de centralamerikanska republikerna? Vill Alf Svensson å regeringens vägnar vidta åtgärder för att biträda dessa nationer i arbetet att utveckla frihandelsystem och ekonomisk stabilitet, som möjliggör långsiktigt handelsutbyte?

Anf. 42 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill rent allmänt understryka att syftet med att ge tillfälle till frågor i anslutning till regeringens information är att det skall ställas frågor och inte att det skall bli en polemik mellan kammarens ledamöter.

Anf. 43 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag vill gärna skicka över en eloge till Nic Grönvall för hans engagemang för Mellanamerika. Jag har observerat det under gångna år. Det är mycket av rundgång i de här resonemangen. Jag har t.o.m. sett att marxisten Jörn Svensson gärna hade sett Nic Grönvall som biståndsminister. Man vet aldrig hur kommunikationerna går, jag höll på att säga över ideolo-

giska gränser. Jag hoppas att det också kan uppfattas som en komplimang. Man kan ju inte vara säker.

Att krig kan spridas, det vet vi. Men jag tror också att fred kan spridas. Jag hoppas att Guatemala är nästa nation som får underteckna ett fredsavtal. Jag frågade doktor Arias när han trodde att det skulle bli. Han svarade: Soon. Jag sade att det var ett diplomatiskt svar. Då svarade han: Very soon.

Jag tror att en förutsättning för att handel skall kunna komma till stånd är att vi får fred i hela regionen. Jag är den förste att understryka handelns betydelse för välstånd och utveckling. Men man måste också komma ihåg att marknadsekonomi och handel i små nationer av denna typ kan bli isolerande. Handeln kan isoleras till ett litet fåtal, medan den stora massan fortsätter att leva i fattigdom. Man måste se till att marknadsekonomin och handeln kommer att omfatta hela befolkningen. Jag tror i detta avseende att Nic Grönvall och jag inte har skilda uppfattningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Information från regeringen om nödhjälp till Baltikum

Anf. 44 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Förra sommaren kunde vi hälsa tre grannländer, Estland, Lettland och Litauen välkomna som självständiga stater. Nu genomlider våra grannar en svår vinter. Sovjetväldets sammanbrott fick det system för produktion och försörjning som fanns att helt kollapsa innan något nytt hade hunnit växa fram. Delegationer från Sverige besökte Estland och Lettland veckan före jul och Litauen i mitten av januari för att bedöma behoven av direkt nödhjälp.

Situationen varierar en del mellan länderna, men krisen som alla genomgår hotar på några områden att övergå i katastrof. Helgen före jul kunde jag gå ut med ett löfte om katastrofhjälp till Estland och Lettland. Upphandlingen sattes omedelbart i gång av SIDA. Regeringen fattade sitt beslut vid första regeringssammanträdet efter helgerna den 9 januari om 15 milj.kr. vardera till Estland och Lettland i katastrofbistånd. I dag beslöt regeringen på mitt initiativ att ge ytterligare motsvarande belopp till Litauen. Utöver detta har 10 milj.kr. utfästs för att underlätta bränsleimport till Estland.

Nu pågår upphandling av och leverans till Estland av mediciner för 10 milj.kr. och av korn för kraftfoder för 5 milj.kr. För Lettland såg behoven annorlunda ut, och överenskommelsen blev att medicinsk utrustning för 1 milj.kr. skulle levereras och att resterande 14 milj.kr. skulle användas för spannmålsprodukter. Av vete för 5 milj.kr. har 4 000 ton redan anlänt till Riga och 3 000 ton skeppas före den kommande helgen. Återstoden, dvs. 9 milj.kr., används för kraftfoder för fjäderfä. SIDA, som deltog i besöken i Baltikum, har även inlett upphandling för Litauen av medicin och sjukvårdsutrustning för 8 milj.kr. och kraftfoder för 7 milj.kr. Även andra länder har gjort utfästelser om gåvobistånd med medicin och spannmål till Baltikum. Vad jag här har redovisat innebär att Sverige kommit längst med att faktiskt leverera hjälpen.

I Estland är, som också framgått i media, energisituationen särskilt alarmerande. Detta stod klart redan före jul, och vi informerade den estniska tillförordnade industri- och energiministern som då var på besök i Sverige att 4 milj.kr. kunde göras tillgängliga för omedelbara inköp. Frågan gällde då om det var eldningsolja eller diesel som var mest angeläget. Jag har förståelse för att Estland i rådande situation med stora behov på alla områden och i övergången från planekonomi till marknadsekonomi kan ha svårt att snabbt få fram den här typen av beslut. De akuta problemen före helgerna löstes på estnisk sida i samverkan med bl.a. Lettland. Först i början på förra veckan kom besked från Estland om att det var eldningsolja som det svenska stödet borde användas till. Sukab, som fått uppdraget att handla upp olja, satte då genast i gång med upphandlingen. Ett avslut var nära i slutet av förra veckan, men då uppstod på nytt en diskussion i Estland om vad de svenska medlen bäst borde användas till. Estland meddelade under lördagen, i förra veckan, att hela beloppet borde användas för eldningsolja av den kvalitet som normalt används i värmeverken i Estland. Ett kontrakt är nu undertecknat, och olja skall börja levereras inom de närmaste dagarna med järnvägs-vagnar från raffinaderier i Ryssland. Detta blir billigast. Dessutom är det så att Estland inte har hamnanläggningar som är utrustade för att ta emot några större kvantiteter olja från havet. Säkra uppgifter om hur stora dessa möjligheter är har visat sig svåra att få fram.

Jag är glad att kontrakt nu tecknats och att snara leveranser kan inledas. För ett par dagar sedan kom oroande information om att situationen i Estland var än mer akut. Efter samråd mellan mig och SIDA beslutades om ytterligare 5 milj.kr. i katastrofbistånd som den estniska regeringen själv kan köpa olja för. Dessa medel står nu till Estlands förfogande.

Så ett par ord om hur regeringen i enlighet med estniska förslag önskar bidra till att Estland litet mer långsiktigt kan lösa sina problem med utländsk valuta för att bl.a. kunna finansiera import av bränsle. De 4 milj.kr. som avsatts för akuta inköp av olja ingår i ett paket för underlättande av bränsleimport om 10 milj.kr. där återstoden, alltså 6 milj.kr., är avsedd att användas för att Estland skall kunna importera maskiner och andra nödvändiga insatsvaror för att öka sin export till marknader där betalning sker i konvertibel valuta. Det finns bl.a. ett intresse för export av massaved från Baltikum. Råvara finns, men det är svårt att få i gång exporten utan vissa investeringar i avverkningsutrustning och transporter. Den svenska gåvan kan användas av Estland för detta ändamål och därmed ge upphov till inkomster som i sin tur kan användas för import av ytterligare insatsvaror, men också av olja. Dessa transaktioner kommer att skötas genom en revolverande fond. Sukab har erfarenhet av sådana fonder från andra länder, som på grund av sina ekonomiska problem inte får normala bankkrediter.

De åtgärder som jag nu redovisat uppgår till ett värde av 60 milj.kr. Till detta skall läggas beslut som tagits av regeringen och BITS under de senaste fem veckorna om ytterligare ca 40 milj.kr. för insatser i Baltikum.

Vi måste vara medvetna om att den fundamentala förändringsprocess som nu inletts i Ryssland och de baltiska länderna är mycket besvärlig men nödvändig. Under den närmaste tiden kommer produktion och handel att fungera otillfredsställande. Sverige vill stödja den ekonomiska utvecklingen i

området. Därför har regeringen lagt fram förslag om att 3 miljarder kronor under en treårsperiod anvisas för hjälp till länderna som tidigare legat under kommunistisk diktatur. Huvuddelen av våra insatser måste syfta till att bygga upp dessa länder.

Anf. 45 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Biståndsministern beskrev olika problem på den estniska sidan. Det har säkert funnits sådana problem. I backspegeln framgick ju samtidigt de olika, litet svårförståeliga, turer som har föregått dagens redogörelse här i kammaren.

Från början fick man intrycket att det var en gåva på 15 milj.kr. till Estland. Senare visade det sig vara 10 milj.kr. men det är en detalj i sammanhanget. Efter några dagar var det fråga om motköpsaffärer i stället för en julgåva, som den ursprungliga termen var. Biståndsministern berörde nu inte alls detta med motköp. Betyder det att hela den summa om 10 milj.kr. för bränsleimport till Estland, som nu tydligen är aktuell, är en gåva, eller är det fortfarande så att det bara är 4 milj.kr. som är en gåva? Jag tycker fortfarande att svaret på den frågan svävar något i luften. Det är dessutom bra om det kommer i gång leveranser snabbt nu, som biståndsministern beskrev.

Kan biståndsministern lova här att detta också gäller leveranser eller åtgärder som täcker in hela det här beloppet på 10 milj.kr.? Det är inte mycket idé med insatser för vintern som kommer fram först när vintern är slut.

Till sist ännu en fråga som gäller de uppgifter som finns i pressen i dag om hur upphandlingen har gått till och att man inte skulle ha kontaktat de oljebolag som i alla fall för en utomstående bedömare förefaller vara de naturligaste, de som har störst resurser för leverans och på annat sätt. Är biståndsministern säker på att den leverantör som valts är den bästa och billigaste?

Anf. 46 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Det har ju naturligtvis arrangerats en hel del tillställningar i media för att förvirra det här. Jag har försökt nå ut, men det är inte alltid man blir så rakt citerad som man önskar.

De 10 milj.kr. som vi talar om här, Håkan Holmberg, gäller alltså energin. Det är en gåva, ingenting annat. Sex miljoner av dessa tio ville esterna inte använda till att genast förbruka genom att bränna upp eller konsumera, utan man ville få hjälp med att få i gång sin export. Det är klart att tio miljoner är mycket pengar, men i ett land där man förbrukar stora mängder olja på grund av att man har usla energisystem, ligger det i deras eget intresse att man också får i gång en export. Då får man själv valuta och kan fortsättningsvis köpa olja. Detta skedde alltså på esternas initiativ, som jag sade. De tio miljonerna är en gåva. Sex av dem ville man använda på det här sättet. Vi får komma ihåg att det kommer fler vintrar. Esterna måste komma ur planekonomin och komma in i marknadsekonomin. Hur skall man göra det om man inte får i gång sin export?

De sifferuppgifter som jag har fått på vad oljenotan är per år för Estland

jämfört med vad exportvärdet är, tyder ju mycket klart och entydigt på att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att fasa in Estland i marknadsekonomin.

Den här affären och upphandlingen överlämnades alltså till Sukab. Jag fick beskedet att avtalet inte var klart i söndags morse. Jag arbetade nästan mer än vad jag orkade under söndagen och måndagen. I tisdags fick jag veta att undertecknandet eller godkännandet av avtalet skulle ske kl.15. Vid 17-tiden fick jag höra att så inte hade skett. Då tog jag omedelbart kontakt med SIDA. Ur SIDA:s katastrofbistånd tog vi fram fem nya miljoner som nu finns i estnisk hand. Dessa styr och ställer man själv med. Det är fakta. Det är vad jag kan redovisa.

Anf. 47 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Vi blir säkert alla då och då irriterade över hur media hantlar saker vi säger, men detta med motköp, som jag nämnde, var det väl ändå inte media som hittade på. Det var ett inslag som under ett par dagar gällde som en förklaring-i alla fall till en del-till de oklarheter som har rått här. Där finns fortfarande frågetecken kvar. Varifrån kom detta? Däremot är jag glad att det tydligen inte har någon aktualitet i dag. Även de sex miljonerna, utöver de fyra, är alltså en gåva och inte krediter, motköpspengar eller något annat i den stilen.

Sedan tycker jag nog att frågetecknet fortfarande kvarstår också när de gäller hur upphandlingen har gått till. Om det är sant att man över huvud taget inte har kontaktat de stora leverantörer, som vi som inte dagligen sysslar med den här typen av affärer i första hand tänker på när det gäller oljeleveranser, tycker jag ändå att det är ett förhållande som kräver någon form av förklaring.

Anf. 48 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Det är kanske inte så enkelt att lägga till i hamnen med oljan, få fatt på den, och få fram just den kvaliteten, som man tror. Men vi måste väl ändå vara överens om att vi ville och skulle leverera den kvalitet som esterna ville ha. Det är inte heller svårt att förstå att man väntar därför att man vill använda dessa fyra miljoner på bästa sätt i den riktigt akuta situationen.

Som jag sade i mitt svar fick man under en viss period hjälp från Lettland. Man trodde man skulle få hjälp från Ryssland, och så sköts det hela upp. Jag kan försäkra att vi verkligen försökte få fram besked.

Jag berättade ju också hur vi i början på den gångna veckan hade besked om en kvalitet, i lördags fick vi det slutgiltiga beskedet. Det verkar som jag beskyller Estland, men det är inte det jag vill göra. Jag underströk ju med viss emfas att jag har förståelse för deras bekymmer. Man har själv, i kontakt med vår ambassadör, beklagat att man inte gett besked tidigare. Man har bett oss ha förståelse för det. Jag uttalar den förståelsen.

Anf. 49 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Som jag sade nyss är jag glad att det tydligen är fråga om en gåva på hela beloppet om tio miljoner. Jag hoppas att det också är så att den leverantör som har fått uppdraget är den bästa och den billigaste. Jag kom-

mer att vara helt nöjd när jag ser att leveranser också kommer i gång på det sätt som de av oss som såg detta via media strax före jul fick intryck av skulle ha skett redan för en månad sedan.

Anf. 50 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag hoppas att Håkan Holmberg också är tillfreds med att vi har tagit fram ytterligare fem miljoner och satt i händerna på Estlands regering. Varifrån de köper olja för dessa fem miljoner eller när de köper den är helt och hållet deras sak.

Anf. 51 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Jag tror att vi alla är nöjda för varje miljon, varje femtal eller tiotal miljoner, som på olika sätt förs över. Men jag är inte ensam i denna kammare och i det här landet om att tycka att hjälpens storlek, omfattning och tempot inte står i proportion till vad man kan förvänta sig av en regering och en biståndsminister med så gott uppsåt. Jag tänker inte ta upp frågan om det ena eller andra kontraktet eller om den eller den dagen. Jag vill rikta uppmärksamheten framåt.

Jag inser ju fullt och fast att de stora infrastruktursatsningarna måste ske på lång sikt. Det gäller i stort sett alla områden. Det kan vi vara helt överens om. Men innan vi kommer dit måste människorna få en ärlig chans att klara livsmedelsförsörjningen och få värme över vintern.

Den första frågan till statsrådet är om han förutom dessa miljoner – om man summerar handlar det om i storleksordningen 100 miljoner – som redan är på väg i någon form, kan tänka sig att låta ytterligare 100 milj. kr. omdisponeras inom katastrofbiståndet och annat. Så att man får en rejäl hjälp till Estland under vårvintern och våren.

Det finns en genuin vilja att hjälpa i landet. Det tror jag inte att jag behöver övertyga statsrådet om. Vi kan hjälpa. Vår närhet gör att vi också har en moralisk skyldighet att hjälpa till.

Det brukar talas mycket om brödsatsningar. I Västeuropa finns ett kopiöst överskott av smör. En miljon ton ligger i de västeuropeiska fryshusen. Det köps otroligt billigt av kreatursuppfödare som blandar upp det med sojamjöl för att slutföda kreatur de sista veckorna. Min fråga är: Är statsrådet beredd att ta initiativ i Sverige, Norden och de västeuropeiska staterna i EG till att få ett gigantiskt avlyft av de stora smörbergen, så att de människor som i liten skala har fått bröd från Sverige också kan få smör på brödet?

Jag har en sista fråga. Alf Svensson tog upp problemet att skapa exportintäkter för de baltiska staterna. Jag delar uppfattningen att vi inte bara kan ge. Vi måste också skapa en möjlighet för de baltiska staterna att exportera. Han tog upp massavedsexporten. Jag vet redan i dag att typiskt nog en småländsk företagare har dragit i gång massavedsexport från Lettland till södra Norrland. Men dessa småföretagare, de må vara småländska eller ej, möter en kolossal byråkrati från de organ som i Sverige skall hantera dessa kreativa människors idéer. För dessa människor är inte papperen och byråkratin det viktiga, utan det är kreativiteten.

Mina frågor är: Delar Alf Svensson den bedömning som jag har fått förmedlad, att det är för besvärligt för småföretagare som vill hjälpa de baltiska

staterna? Vilka konkreta åtgärder kommer i så fall dessa småföretagare att märka under de kommande veckorna, för att den hjälp som de vill ge till de baltiska staterna skall påskyndas? På sikt kommer det att ske på kommersiell basis, med exportintäkter.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Information från
regeringen*

Anf. 52 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag skulle i mitt första anförande på tal om pressuppgifter också ha sagt att man i dag kan läsa i Dagens Industri att Carl Bildt skall ingripa med någon slags blixnutredning. Detta är rent nonsens. Det är helt fel. Jag har informerat regeringen. Det har inte uttalats någon kritik, någon blixnutredning skall inte göras. Man har förståelse för att det tar tid och för att de nya nationerna, som skall över från planekonomi till marknadsekonomi, har bekymmer.

Det enklaste hade naturligtvis varit att sätta alla miljonerna i händerna på de här regeringarna själva. Då hade vi inte varit här nu. Men det har inte varit så lätt – jag säger det igen – för de här regeringarna att riktigt veta hur man agerar. Jag tycker att vi skall ha förståelse för det.

Vi sätter naturligtvis inte punkt med de här insatserna. Men jag underströk alldeles nyss hur viktigt det är för Mellanamerika att få i gång handeln. Det är naturligtvis gränslöst viktigt också för Baltikum. Det är det man inser. Glöm inte att regeringen har avsatt 3 miljarder, 1 miljard per år, för Östeuropa.

Jag kan inte stå här och säga att det är just smör vi skall leverera. Men jag säger, och jag hoppas att den värderade ledamoten är tillfreds med det, att vi skall göra vårt yttersta för att hjälpa Baltikum. Vi har icke satt punkt för katastrofinsatserna. Jag repeterar ytterligare en gång att Sverige faktiskt är det land som var först där med hjälp.

Man kan ta upp en sådan sak som sjukvårdsutrustning och mediciner. Det är inte på det sättet, som många tror, att bara för att det sägs att man vill ha mediciner kan man frakta i väg mediciner. Vi måste få veta vilka mediciner, vilken dimension på sutur osv. Det är icke alltid så lätt för ett land att säga vilka typer av mediciner man vill prioritera. Olika grupper vill ha det ena efter det andra, och så får man en begränsad resurs. Har man då inte tidigare varit van vid att förhandla fram ett beslut om vilken typ av medicin eller kraftfoder som bäst behövs tar det litet tid. Här har man försökt att skamfila Sveriges och regeringens anseende. Jag påstår alltså igen, och jag vill gärna understryka det, att den svenska regeringen är först med hjälp.

Handeln skall vi försöka intensifiera. Esterna vill det själva. Katastrofbiståndet sätter vi inte punkt för. Byråkrati skall vi naturligtvis motverka så mycket vi kan, var den än uppträder. Det är litet svårt att rent generellt säga att den byråkratiska krumbukten eller det byråkratiska hindret har varit gällande i det ena eller andra sammanhanget. Men låt oss, Anders Högmark, ta upp de konkreta fallen oss emellan, så skall vi se vad vi kan göra. Det ligger naturligtvis i mitt intresse att göra detta så smidigt och så snabbt som möjligt.

Anf 53 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Jag tror inte att det finns någon som har intresse av att misskreditera Alf Svensson, biståndsministern, för hans insatser. Jag har det av-

gjort inte. Jag är alldeles övertygad om att regeringen har ett gott uppsåt. Den har ett gediget opinionsmässigt underlag i landet. Det finns en genuin vilja, tvärsöver alla partigränser, att göra en reell insats för Baltikum. Det måste vara en underbar sits för en regering att ha denna bakgrund.

Vi sätter inte punkt för insatserna, säger Alf Svensson. Det hoppas jag verkligen. Det hade varit ett fruktansvärt besked. Men jag ställde en fråga som gällde om biståndsministern kan tänka sig att förslagsvis ett hundratal miljoner ytterligare under detta år omfördelas till Baltikum, utan att ändamålet specificeras. Det skall ske med hänsyn till de behov som man gradvis kan identifiera och efter hand som man kan finna lämpliga arrangemang för att föra över biståndet. Att jag tog smöret som exempel beror på att jag uppfattar det som så absurt att man i dag sitter på den typen av livsmedel – det finns flera andra sorter, och de ger problem, problem, problem – och inte tekniskt kan klara att transportera detta ett antal hundra mil från Väst-europa, eller från Sverige, ett femtiotal mil.

Jag vill gärna återkomma om den byråkrati som upplevs som besvärande. Det är inte byråkratin i Estland. Jag har förståelse för att det, precis som biståndsministern har sagt, tar tid att ställa om från planekonomi till en mer marknadsinriktad ekonomi. Men i det här landet, där vi borde hylla marknadsekonomin, borde myndigheterna vara mycket öppna för och ha stor generositet gentemot de många småföretagare som på ett sällsynt kreativt och obyråkratiskt sätt vill hjälpa människorna på andra sidan Östersjön.

Anf. 54 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Marknadsekonomin hyllas nu, såvitt jag vet, i hela Europa. Jag vet inte var man hyllar någonting annat. Jag vill än en gång säga att Sverige är först i Baltikum med reellt bistånd. Det tar sin tid och det finns svårigheter. Men vi skall göra allt vad vi kan för att det skall gå så snabbt som möjligt.

Jag håller med Anders Högmärk om att man skulle vilja använda livsmedelsöverskottet. Det gäller måhända smör, det gäller fisk och annat. Vi arbetar med detta och ser vad vi kan göra. Den insikten och den viljan torde finnas hos många nationer. Det finns exempel på att det inte bara är för svenskt vidkommande det förekommer vissa svårigheter att klara ut detta. Vi skall göra vad vi kan.

När det gäller antalet miljoner hoppas jag att Anders Högmärk kan tro mig när jag säger att vi skall göra allt vi kan för att få fram mer pengar. Men jag är inte så säker på att det vore korrekt av mig som enskild minister att säga att det handlar om si eller så många miljoner. Regeringens vilja är entydig. Vi skall göra vad vi kan med vad det vara månne i katastrofhänseende.

Anf. 55 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Mycket har sagts nu, och informationen har utvidgats till en allmän diskussion om bistånd till Baltikum. Jag tänkte begränsa mig till en reflexion i anknytning till den information som vi har fått om nödhjälpsinsatsen i Baltikum.

Får jag först säga att vi socialdemokrater naturligtvis är mycket glada över

att det görs insatser. Att det görs snabba insatser och att det görs omfattande insatser är angeläget. Behoven är stora.

Jag hade som kommunikationsminister tillfälle att flera gånger besöka Baltikum, numera de baltiska staterna, och kunde konstatera dels att det finns stora behov, dels att Sverige har ett gott anseende. Sverige var först och tidigt ute när det gällde att komma till hjälp.

Får jag med anknytning till den aktuella frågan säga att jag, liksom många andra, lyssnade på radion den 22 december. Vi hörde då biståndsministern säga ungefär att det vore otänkbart att fira jul i fest i Sverige om vi inte snabbt kom till balternas undsättning, med hänsyn till den situation som rådde där. Jag skall säga att jag kände litet olust, samtidigt som jag kände glädje. Uttalandet gav intryck av att vi skulle ha gott samvete i och med den allmosa som då annonserades. Men jag gladdes över att man ändå gjorde en insats och skulle göra den snabbt. Desto mer bestört blev jag och många andra när det efter en månad blev känt att julgåvan inte hade kommit fram. Min reflexion är att dagens information inte har gett tillräckligt belägg för att detta dröjsmål var av nöden, i synnerhet när vi nu ser att man på privat initiativ på några timmar har kunnat göra en insats. Jag tänker på de åtgärder som Dagens Industri har vidtagit.

Min fråga är mer filosofisk: Inser inte biståndsministern att det kan skada förtroendet för Sveriges förmåga att göra snabba insatser, när insatsen inte är utförd en månad efter det att den högtidligen har proklamerats inför hela svenska folket? Jag ser något av ett moraliskt dilemma när orden inte står i proportion till den handling som utförs.

Anf. 56 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Den allsidigt sammansatta delegation som hade besökt Estland och Lettland kom hem precis i julveckan. Det var tekniker, läkare, energiexperter och folk från SIDA. Samma dag som jag skulle lämna mitt tjänsterum, precis före juldagarna, kom delegationen hem. Man hade då med sig de önskemål och idéer som man hade hämtat upp i Estland och Lettland.

Det var inte lätt att då få ett regeringsbeslut, för regeringen var spridd. Vi tog kontakt med de fyra regeringspartiernas ledningar för att få en förankring. Det var det jag ville ha sagt med uttalandet. Jag kunde inte låta detta ligga och bero över helgerna. Vi får faktiskt komma ihåg att det har varit en del helger häremellan. Det är inte vilken månad som helst från den 22 december till den 22 januari – jul, nyår och trettonhelg. Vad kunde jag i det läget mer göra, den 22 december, än att se till att det fanns ett beslut från regeringen? Jag tror inte att någon i kammaren menar att jag sedan skulle ha börjat upphandla, att jag skulle ha skaffat fram avtal osv. SIDA, som skulle sköta denna upphandling, måste följa upphandlingsreglementet. Men jag kan försäkra Georg Andersson att de människor som arbetade med dessa frågor var i tjänst under både jul och nyår för att få detta att fungera.

Jag säger igen: Det är inte alltid så lätt att få besked om vad mottagaren faktiskt önskar. Det har tagit tid, och jag har förståelse för det. Om man tar ett privat initiativ och åker i väg med i stort sett vad som helst, höll jag på att säga, tackar mottagaren naturligtvis för det. Men för regeringen är det väl

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Information från
regeringen*

ändå en nödvändighet att vända sig till den estniska regeringen och få besked från den om vad den önskar använda de här pengarna till. Det har inte varit så lätt för esterna att ens tala om, huruvida det skall vara kraftfoder till kycklingar, till nöt eller till svin. Jag förstår det. Det är klart att de som har svinuppfödning vill ha kraftfoder liksom de som har kycklinguppfödning, och så rullar det vidare.

Jag var glad över – jag begär ingen generositet i det avseendet från någon ledamot – att jag så pass kvickt kunde få till stånd ett godkännande från de fyra partierna att detta fick ske. Det var det jag uttalade.

Anf. 57 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det här resonemanget är något förbryllande. Det var inte lätt att få till stånd ett beslut, säger Alf Svensson, för det var helger. Min erfarenhet av regeringsarbete är att det är mycket lätt att få till stånd ett beslut rent tekniskt och formellt, när man verkligen har bestämt sig för något. Det krävs att fem statsråd samlas. Det finns fem statsråd, även om det är två dagar före julafton, i Stockholms närhet, så det går att fatta ett formellt beslut.

När man går ut och ger hela svenska folket intrycket att ett beslut är fattat men sedan säger att man inte kunde fatta beslutet förrän den 9 januari, tycker jag att man skadar förtroendet för Sveriges handlingskraft i en nödsituation. Nödhjälp kan inte ta hänsyn till helg och söcken. Självfallet måste ett sådant arbete kunna bedrivas av statsråd, tjänstemän och verksamheter i en nödhjälpsituation. Så framställdes faktiskt situationen av biståndsministern den 22 december.

Anf. 58 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Det här blir alltmer filosofiskt tillkrånglat. Regeringen var överens den 22 december, och fem statsråd behövde inte samlas. Formellt fattades beslutet den 9 januari. Man kan uttrycka det så att regeringsbeslutet fanns redan den 22 december, men formellt den 9 januari. Möjligheterna att upphandla och att få allt att fungera fanns i alla fall från den 23 december. Men likväl tog det tid.

Anf. 59 JOHAN BROHULT (nyd):

Herr talman! Herr biståndsminister! Jag skall be att först som representant för det femte partiet få instämma. Biståndsministern nämnde fyra partier som ger sitt fulla stöd. Vårt parti ger också fullt stöd för insatserna, och vi är mycket glada. Jag skulle vilja höja insatsbeloppet högst avsevärt.

Vi är mycket nöjda med att höra att det är marknadsekonomi som gäller. Tyvärr är det inte alltid så. Jag tror att ett av felen är att SIDA har haft hand om hanteringen. Från mitt konsultarbete på SIDA vet jag att det är mycket planekonomi som gäller där. Skall det bli någon effektivitet i det hela, är det nog nödvändigt att gå ut med effektiva flödesscheman utanför SIDA.

Jag håller med Anders Högmark om att betydligt större belopp måste allokeras till Baltikum. I vårt parti har det rått viss turbulens om u-landshjälpen över huvud taget. Men när det gäller Baltikum råder inga som helst tvivel. Där är vi villiga att satsa miljarder och inte miljoner. Vi har synpunkten att

det så småningom bör finnas tecken på att pengarna når fram och är till någon hjälp.

Först måste vi få fram en organisation som tar hand om alla dessa krafter som vill ställa upp. Smörberget nämndes. Det finns många distributörer, transportarbetare och firmor som gärna skulle vilja ställa upp, om det fanns en förmåga att engagera dessa människor i ett Baltikumarbete. Här har regeringen en stor uppgift. Detta kan aktivera till flera arbetstillfällen och generera mera pengar till hjälp.

Jag skulle vilja se att man använder sig av ett trepunktsschema. Först en punkt med pengar som ges oselectivt. Man hoppas alltså att det händer något med pengarna. Men det vet man inte alltid. Sedan ges ett bistånd där det begärs en redovisning. Mottagaren meddelar om det skall vara svin, olja eller kycklingar och redovisar sedan att det verkligen händer något. På sikt kan ett samarbete mellan svensk och baltisk industri läggas upp. Det bör bli en feedback, så att vinsten kan användas för att allokera ytterligare hjälp till de baltiska staterna – inte för att stoppa in vinsten i den svenska statskassan.

Anf. 60 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag nämnde fyra partier, och det var beträffande regeringsbeslutet. Jag är fullt på det klara med att alla partier i riksdagen vill hjälpa Baltikum. Inget parti behöver ta åt sig större ära i det avseendet.

Det var inte SIDA som gjorde upphandlingen av oljan. Det var SUKAB. Jag tror att ledamöterna känner till att det är ett statligt företag och ett näringslivsföretag i kombination. Det får inte kastas skuggor över dem som inte skall ha skuggor. Jag menar inte att SUKAB skall ha det. Däremot har SIDA gjort andra upphandlingar.

När vi talar om smörberg måste vi komma ihåg att det finns de som vill lösa sina problem i sin egen produktion genom att plantera över bekymren i något annat land.

Relationerna mellan svensk och baltisk industri ligger inte riktigt på mitt bord. Jag hoppas att ledamöterna känner till att vi har tillsatt Ove Heyman, tidigare ambassadör i Tokyo, för att arbeta specifikt med den typen av relationer. Naturligtvis skall jag hjälpa till. Där finns BITS, SAREK och Swedcorp. Jag säger återigen att det inte är så enkelt och att det tar tid. Men ju mer byråkrati vi kan tränga undan desto bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1991/92:74 om stranderosionen i Skåne

Anf. 61 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Per Stenmarck har frågat miljöminister Olof Johansson om regeringen är beredd att ta sådana initiativ att en ökad forskning beträffande stranderosion blir möjlig och på vilket sätt staten i övrigt kan medverka till att rädda erosionskadade stränder.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

*Svar på
interpellation*

De förflyttningar av sand som sker vid Skånes kuster är en naturlig process som pågått under långa tider och som vi även framdeles lär få leva med. Generellt sett är sandstränderna en av de mest föränderliga naturtyperna. Att intensiteten i dessa förändringar kan variera från tid till annan kan också vara fullt naturligt. De komplicerade orsakssambanden bakom denna process känner vi inte till tillräckligt för att kunna gradera olika processers betydelse. Hur den befarade växthuseffekten och andra eventuella globala förändringar av väder och vind kan inverka på sandtransporterna vid skånska kusten tror jag därför att det nu är för tidigt att ha någon säker uppfattning om.

I mars 1990 avtog den dåvarande regeringen en gemensam framställan från länsstyrelsen i Malmöhus län samt Vellinge, Trelleborgs, Skurups och Ystads kommuner om medel rörande strandbevarande åtgärder i Skåne. Vidare avtog den dåvarande regeringen i september 1991 en framställan från Ystads kommun om särskilda medel för åtgärder mot stranderosion vid Löderups strandbad. För egen del anser jag att en begränsning av stranderosionens effekter främst förutsätter en framförhållning när det gäller lokalisering av anläggningar och byggnader. Landets kommuner har i enlighet med intentionerna i plan- och bygglagen samt naturresurslagen ett särskilt ansvar i detta avseende. Inom ramen för sitt verksamhetsområde har statliga myndigheter ett motsvarande ansvar. En grundläggande princip bör vara att erforderliga åtgärder mot stranderosionens effekter, liksom forskning om dessa, bör utredas, vidtas och finansieras inom resp. myndigheters ansvarsområden och ramar.

I de fall staten undantagsvis kan anses ha skäl att söka påverka processen bör huvudprincipen vara att det gäller fall då vitala nationella intressen är hotade. Det bör vara naturligt att berörda statliga sektorsmyndigheter uppmärksammar sådana behov i anslutning till sin långsiktiga investerings- och underhållsplanering.

Beträffande forskning om erosionsproblem vill jag upplysningsvis nämna att statens naturvårdsverk under de tre senaste åren lämnat bidrag om tillsammans drygt 200 000 kr. för studium av långtidseffekter på anläggningar av sandtransporter i kustnära områden. Även byggforskningsrådet har lämnat bidrag till detta projekt. Under innevarande budgetår stöder Sveriges geologiska undersökning (SGU) forskningsprojekt rörande sandvandring med 150 000 kr. I detta sammanhang vill jag också nämna den maringeologiska kartering som SGU svarar för. Enligt SGU:s preliminära planer är sydkusten det område som står närmast i tur att kartläggas sedan verksamheten i Kattegatt beräknas bli klar i år. Sandvandringen har varit ett tungt vägande skäl för SGU till denna prioritering. Jag vill vidare framhålla att regeringen i årets budgetproposition föreslagit en förstärkning av SGU:s resurser för den maringeologiska verksamheten med 5 milj. kr., vilket beräknas medföra ungefär en fördubblad kapacitet i verksamheten. De summor som tillförs statskassan genom avgifter knutna till sandsugning på vår kontinentalsockel är i förhållande till satsningen på maringeologisk kartläggning jämförelsevis blygsamma.

I fråga om erforderliga och lämpliga åtgärder mot stranderosionens effekter och hur olika åtgärder skall finansieras finns förvisso olika uppfattningar.

Erfarenheter från andra länder visar att erosionsdämpande åtgärder i ett område oftast medför förändringar i angränsande områden. Dessutom är de ofta ganska kostsamma åtgärderna sällan av engångskaraktär.

Diskussionerna om stranderosionen har särskilt fokuserats på problemen vid Löderups strandbad. Statens naturvårdsverk har yttrat sig över förslag av Ystads kommun till åtgärder mot stranderosion vid Löderup. Verket har som en långsiktig lösning förordat att eventuella allmänna medel inriktas på hjälp att flytta berörda hus till annan plats eller hjälp till förvärv av ersättningshus på annan plats. Verket har förklarat sig villigt att medverka till att finna alternativa lokaliseringar av bebyggelsen närmast stranden. Om det visar sig lämpligt är verket berett att ställa mark till förfogande för bebyggelse. Med hänsyn till den akuta situationen som råder för många fastighetsägare i Löderup accepterar verket emellertid att erosionskydd uppförs.

Av vad jag nu har redovisat framgår att regeringen och berörda myndigheter redan har vidtagit åtgärder för att öka kunskapen om sandvandringen vid Skånes kust och att finna lösningar på de problem som stranderosionen kan leda till.

Anf. 62 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag vill först uttrycka min tacksamhet över utförligheten i statsrådets svar.

Jag har i olika sammanhang under en följd av år tagit upp de problem som till stora delar drabbar Skåne, nämligen stranderosionen runt stora delar av kusterna.

Fenomenet är långt ifrån nytt. Om man jämför kartor från början av 1800-talet med hur verkligheten ser ut i dag, framgår det klart att strandlinjen i vissa fall har dragit sig tillbaka långt över 100 meter.

Det är säkert riktigt, som statsrådet säger i sitt svar, att de förflyttningar av sand som vi ser vid Skånes kuster är någonting "som vi även framdeles lär få leva med". Men när statsrådet i nästa mening säger att "intensiteten --- kan variera från tid till annan" och att detta kan vara "fullt naturligt", är det faktiskt värt att understryka allvaret i situationen. Detta är i dag en accelererande process. Skadorna inom en viss tidsperiod är större nu än de var tidigare. Försämringstakten gick långsammare förr. Förfallet går snabbare nu. Det gör att situationen hela tiden blir värre.

Det är kanske denna tendens som just nu är den allra allvarligaste.

Det finns förmodligen flera skäl till detta. Ibland samverkar de och gör att försämringprocessen fortsätter på ett okontrollerbart sätt. Ibland kan vi förmodligen inte heller göra särskilt mycket åt det.

Den pågående klimatförändringen med kraftiga stormar och ökad våghöjd som följd har sannolikt spelat in.

SGU, Sveriges geologiska undersökning, har i en promemoria påvisat att antalet dygn under vilka medelvinden varit minst 21 meter per sekund under minst 10 minuter har ökat mycket dramatiskt. Uppgifterna gäller visserligen för Kullen, men skillnaderna gentemot exempelvis Löderup utanför Ystad, där stranderosionsskadorna är som allra störst, är förmodligen inte särskilt stora.

Mycket tyder på att detta i dag är den främsta anledningen till skadorna.

I delar av dessa områden försvinner årligen ytterligare några meter av kusten. En kombination av hårda vindar och högt vatten, såsom var fallet i slutet av förra veckan, gör att förfallet går ännu snabbare. Det gör också att kravet på insatser blir allt större.

När statsrådet talar om kusterosion som ett naturligt fenomen, är det naturligtvis i sig riktigt. Tidigare statsråd, som jag har debatterat samma fråga med, har sagt att "naturen måste ha sin gång". Det är kanske ett litet rårare sätt att uttrycka samma sak på.

Det här får dock inte tas till intäkt för att vi inte måste lära oss mer om dessa fenomen, i syfte att minimera de negativa konsekvenserna erosionen ger upphov till. De ständigt återkommande översvämningarna vid våra norrländska älvar eller rasen utmed Göta älv är *också* naturliga fenomen. Det hindrar inte att vi söker värja oss mot dem och söker hitta lösningar på problemen.

För detta krävs också satsning på forskning. Av det skälet är det positivt att regeringen i årets budgetproposition föreslagit en förstärkning av SGU:s resurser för den maringeologiska verksamheten med 5 milj.kr. Det beräknas medföra nästan en fördubbling av kapaciteten i verksamheten.

Jag vill ställa en fråga om något som är väsentligt i just detta sammanhang: Är detta anslag för forskning eller löpande verksamhet? Hur stor del av detta anslag kan komma det problemområde till del som jag här har tagit upp?

Herr talman! Det kan naturligtvis alltid diskuteras vem som skall stå för kostnader och vem som skall ta ansvaret för de skador som uppkommer. Svaret är förmodligen att många måste göra det. Berörda kommuner, främst Ystad, har gjort mycket stora satsningar, men kommunen klarar inte detta ensam. Att staten i detta sammanhang också har ett ansvar tycker jag är alldeles uppenbart. Dels är det faktiskt på det sättet att stora delar av de erosionsskadade områdena antingen är naturreservat eller naturvårdsområden enligt naturvårdslagen – de har blivit det därför att länsstyrelsen har klassificerat dem som sådana –, dels är dessa områden också allemansrättsligt tillgängliga. Det borde rimligtvis ligga också i statens intresse att sådan mark inte bara försvinner, inte minst gäller detta inom ett landskap som redan i dag har brist på sådana områden.

Naturvårdsverkets före generaldirektör Valfrid Paulsson, som besökte området, menade enligt ett tidningsreferat att Löderupsområdet skulle kunna klassificeras som katastrofområde och att det faktum att området är ett naturvårdsområde skulle kunna ändra naturvårdsverkets tidigare inställning.

Jag kan intyga att problemen är betydligt större i dag än den gången.

Låt mig få avsluta med att ställa följande frågor: Anser statsrådet att de myndigheter som det hänvisas till i svaret har vidtagit de erforderliga åtgärder som statsrådet talar om för att komma till rätta med problemen? Delar statsrådet min uppfattning att också staten har ett ansvar i vår strävan att komma till rätta med dessa problem?

Anf. 63 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Stranden är en ovärderlig tillgång för avkoppling och rekreation. Till Ystads milsvida sandstränder kommer årligen tiotusentals männi-

skor för att få avkoppling och frisk luft och för att njuta av havet. Detta verkar naturligtvis positivt. Men bilden är inte så positiv och ljus, därför att stränderna i Ystads kommun i dag är både hotade och på sina håll helt bortspolade. Även bebyggelsen är hotad, och viss bebyggelse har försvunnit ut i havet. Det är bebyggelse som på ett tidigare stadium låg på betryggande avstånd från havet som nu har fått känna på naturens oanade krafter. Det handlar alltså om stranderosion. Och det är ett allvarligt och växande problem.

Statsrådets svar på interpellationen var nästan bara ett ja-så. Jag blev litet förvånad över att statsrådet inte tar mer allvarligt på ett sådant stort problem som detta i verkligheten är. Statsrådet säger att man inte vet vilka verkningar växthuseffekten osv. har. Men de flesta forskare är i dag överens om att växthuseffekten har en påverkan på detta.

Vidare säger statsrådet: "Landets kommuner har i enlighet med intentionerna i plan- och bygglagen samt naturresurslagen ett särskilt ansvar i detta avseende." Ja visst, men man skall ha med i bilden att byggnaderna vid Löderups strandbad uppfördes på 40- och 50-talen, då det inte var kommunen som planerade utan länsstyrelsen, alltså regeringens förlängda arm. Man kan inte i dag belasta Ystads kommun för detta genom att säga att det är den som har planerat dåligt.

Vidare säger statsrådet i svaret att detta bör utredas. Det är ju ett enkelt sätt att komma ifrån problemet. Jag har följt detta ganska länge, och min erfarenhet är att denna fråga är mycket bra utredd av högskolan och universitetet i Lund. Forskare har varit inkopplade under lång tid, och man har bilden ganska klar när det gäller vad som bör göras.

Per Stenmarck nämnde Valfrid Paulssons besök, och jag var också med vid detta besök. Valfrid Paulssons åsikt var att någonting måste göras. Det kan inte vara rimligt att en kommun av Ystads storlek ensam skall bära detta ansvar, utan det är viktigt att staten också tar sitt ansvar.

Nu säger statsrådet att det är först när vitala nationella intressen är hotade som staten skall gå in. Vad är vitala nationella intressen? Är det då 300 hus riskerar att försvinna ut i havet? Är det då hotell- och restaurangbyggnader hotas? Är det då riksväg 10 håller på att spolas bort? Är det då Ystads kommuns stora avloppsledning ligger i farozonen?

Ystads kommun vill att man gör Löderups strandbad till ett pilotprojekt – det är en sträcka på 1 700 meter – och att man ser det positiva i vad som händer i dag och utnyttjar det med tanke på framtidens bekymmer.

I Ystads kommun är vi övertygade om att det om 10–20 år kommer att vara stranderosion på andra sträckor i Skåne och på Hallands sandstränder. Då kan det vara bra med ett pilotprojekt som har gett erfarenheter. I andra länder, bl.a. i vårt grannland Danmark, har man vidtagit framgångsrika åtgärder mot stranderosion. Vi kan vända oss till Danmark för att hämta tekniska lösningar.

Forskarna i Lund har också presenterat lösningar. Sträckan på 1 700 meter innebär en kostnad på 18 milj.kr., vilket är framräknat. Villaägarna är villiga att ta sin del, och kommunen är villig att ta sin del. Min fråga till statsrådet lyder: Är statsrådet beredd att gå i spetsen och verka för att staten tar sitt ansvar i detta sammanhang och hjälper till att lösa dessa problem?

Jag skulle vilja inbjuda statsrådet till ett besök i Ystads kommun. Det skulle vara intressant att få bekräftat om statsrådet vill fördjupa kunskaperna på ort och ställe och ta del av problemen, diskutera och få information från Ystads kommun och från forskarna i Lund. Då tror jag att statsrådet får en helt annan syn på detta.

Jag vill, herr talman, avslutningsvis säga till statsrådet att det här är en så viktig och stor uppgift att det är omöjligt för en ensam kommun att klara den. Därför tycker jag att staten bör gå in och ta sin del av ansvaret.

För att statsrådet skall kunna fördjupa sina kunskaper vill jag överlämna ett videoband på 13 minuter till henne. Den är gjord av Ystads kommun och handlar om Löderups strandbad. Den beskriver problemen, och forskarna berättar hur man skall lösa problemen.

Anf. 64 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag ber först och främst att få tacka Kaj Larsson för videobandet. Vi skall omsorgsfullt registrera videobandet och även se till att vi tittar på det och tar del av kunskaperna.

Jag tycker att mitt svar visar att vi tar detta på fullaste allvar. Men det är inte departementet direkt som skall gå in och säga att dessa problem nu är så stora att staten måste gå in med pengar. Vad jag menar när jag säger att det finns sektorsansvar är att det är de olika myndigheterna som skall ta initiativ. När det gäller t.ex. den väg som Kaj Larsson nämnde bör vägverket säga att den är hotad. Det är om den sammanlagda effekten blir sådan att situationen förvärras i området när det gäller vägar, byggnader, osv., dvs. om det inte hjälper att bara flytta några hus, som ansvaret läggs också på staten att gå in med medel. Men det finns ett sektorsansvar. Man skall då gå in och tala om för regeringen att den samlade effekten på olika sätt är sådan att det behövs.

När det gäller de pengar som har avsatts för forskning vet var och en att forskarna inom t.ex. SGU prioriterar sitt jobb. Och då gäller det naturligtvis för dem att visa att det är detta som de måste prioritera med mycket pengar. Det är klart att de använder delar av sitt anslag till att se även på detta, eftersom det är så pass diskuterat.

Jag tror att den maringeologiska karteringen kan ha en ganska stor betydelse beträffande hur det ser ut i området. Då kan man se hur dessa åtgärder skall vidtas. Jag tror nämligen inte att det är enkla åtgärder som krävs, utan man kanske måste gå in och skydda dessa kuster ganska påtagligt. Det har jag inte riktigt begrepp om. Men man måste ändå veta att de åtgärder som vidtas är långsiktiga.

Beträffande de hus som är hotade tycker jag ändå att det ingår i kommunens planering att se om t.ex. hus måste flyttas. Man kanske också har diskuterat möjligheterna att göra detta.

Naturvårdsverket har sagt att man ställer mark till förfogande, eftersom naturvårdsverket har mark i området. Och naturvårdsverket förordar i första hand flyttning av de hotade husen, om det handlar bara om husen. Jag skulle tro att man blir tvungen att flytta dem oavsett om åtgärder vidtas eller inte, eftersom det tar tid att vidta sådana åtgärder med tanke på att det låter som om husen håller på att falla ned i vattnet redan i dag.

Naturvårdsverket säger också att man inte motsätter sig att erosionsskydd uppförs. Men vi måste få en samlad bedömning som entydigt pekar på att staten måste gå in. Det låter mycket bra att husägare, kommun, osv. är villiga att ta sin del.

Det är klart att denna debatt kommer att fortsätta när jag kommer tillbaka till departementet. På departementet har vi redan diskuterat att jag skall besöka Löderup. Detta finns alltså redan inlagt i min resplan. Jag anser att man på ort och ställe skall skaffa sig kunskaper. Det har jag inte gjort tidigare, eftersom jag inte har ägnat tid åt detta område när jag satt i riksdagen. Men jag kan försäkra deltagarna i denna debatt att jag noggrant kommer att se över detta, att se till att vi får rapporter från de olika sektorerna och att vi får en nulägesbeskrivning, så att vi kan se över dessa samlade problem.

När det gäller sådana naturliga processer vet vi ju inte vad som kan ske i framtiden. Men jag tycker ändå att staten måste iaktta en viss aktsamhet i fråga om att gå in i sådana sammanhang. I andra sammanhang brukar vi ju säga att man skall låta naturen ha sin gång och att vi inte skall göra onaturliga spår eller motarbeta naturen. Därför skall man vara aktsam också i detta sammanhang och tänka på att om man gör ett ingrepp kan det få verkningar någon annanstans så att man ändrar skeenden vid kusten.

Jag tror att den maringeologiska karteringen kan ge ytterligare kunskaper. Jag skall emellertid fara ned till Skåne för att på ort och ställe skaffa mig kunskaper, och jag skall samla ihop nulägesbeskrivningar från de berörda myndigheterna så att vi ser om det i dagens läge finns någon anledning att kalla detta för ett nationellt intresse och låta staten gå in och vara medfinansiar när det gäller dessa åtgärder som ni talar om.

Anf. 65 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret.

Först och främst vill jag säga att det i den här frågan förmodligen aldrig någonsin kommer att vara möjligt att rädda alla stränder som redan drabbats eller som längre fram i tiden kan bli drabbade. Det här är nämligen en process som kommer att fortsätta. Naturen kommer helt enkelt att sätta stopp.

En inventering för att få fram vilka stränder som är hårdast drabbade och vilka som bör prioriteras i det arbetet skulle förmodligen leda till positiva åtgärder.

Jag vill understryka, precis som det sagts här tidigare, att det är människor och växt- och djurlivet som drabbas. Naturområden försvinner. Då kan vi knappast stillatigande acceptera det som sker.

Gör därför gärna, och detta nämnde Kaj Larsson tidigare här, Löderups strandbad till ett pilotprojekt i det här sammanhanget. Jag är övertygad om att de framstående forskare och experter på det här området som vi faktiskt har i vårt land och som hittills inte har fått komma fram speciellt mycket kan visa att det verkligen går att göra något för att komma till rätta med dessa förhållanden.

Som jag ser saken finns det en avgörande och väsentlig skillnad mellan det svar som Görel Thurdin har gett här i dag och det svar som jag har fått av tidigare på det här området ansvariga statsråd. Det gäller då satsningen på forskningen, som naturligtvis är oerhört väsentlig i detta sammanhang.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

Svar på
interpellation

Låt mig ta upp forskningen på det här området, vilken jag aktualiserar i en av mina frågor. Jag vill beröra forskningen därför att kunnandet på det här området är begränsat. Forskningsbidragen har varit utomordentligt blygsamma. De kvalificerade metoder som ändå finns har man kommit fram till genom forskningsprojekt som till stor del fått stöd från USA och som innebär att framtida kustlinjeförändringar skulle kunna förutses.

Det rör sig om synnerligen blygsamma belopp som hittills har betalats ut i det här sammanhanget. Naturvårdsverkets satsning, som statsrådet hänvisar till i sitt svar, motsvarar en insats under två månader per år under en treårsperiod. Det kan knappast anses vara särskilt mycket. Framför allt är det inte tillräckligt – därav min fråga till statsrådet om hur de 5 miljoner skall användas som i statsbudgeten har avsatts extra till SGU. Jag tycker inte att jag har fått ett helt acceptabelt svar på den frågan.

Görel Thurdin säger att regeringen inte direkt kan gå in. Men det gör att svaret på min fråga blir ännu viktigare.

Kan statsrådet alltså säga någonting ytterligare om i vilken utsträckning de medel som SGU nu disponerar och som är resultatet av en ambitiös satsning från regeringens sida skall användas också till erosionsforskningen?

Anf. 66 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Naturen skall ha sin gång. Det håller jag med om. Men det gäller då vissa områden.

Som Per Stenmarck sade är det riktigt att vi inte kan sikta in oss på att skydda hela södra kusten. Där det inte finns någon bebyggelse eller några vägar som är hotade och där det inte finns annat av intresse eller av ekonomisk betydelse som är hotat skall vi inte vidta några åtgärder. Men just när det gäller de här aktuella områdena – där det byggts tidigare och som i dag verkligen är hotade och som även har drabbats av katastrofer – anser vi att åtgärder bör vidtas. I det sammanhanget kan resonemanget om att naturen får ha sin gång inte accepteras.

Naturvårdsverket har sagt att hus skall flyttas. Men jag undrar just vad det skulle kosta att flytta 300 hus. Jag tror att det är omöjligt att följa den linjen.

Ännu en gång vill jag säga till statsrådet: Ta till vara det intresse som finns hos politikerna i Ystads kommun och bland forskarna vid både högskolan och universitetet i Lund! Utnyttja den situation som vi i dag befinner oss i och gör ett pilotprojekt av den 1 700 meter långa sträcka som det här rör sig om! Det kostar staten några miljoner – jag tror att det handlar om 6 miljoner. Men det här är viktigt, och det blir väl använda pengar med tanke på framtiden. Jag tänker då på förhållandena tio eller tjugio år framåt i tiden, då erosionsskadorna kanske är fler och större på andra sträckor. Jag tycker att vi nu har ett ypperligt tillfälle att göra något.

Jag har en känsla av att vi står och stampar i tjära. Jag har deltagit en del i sådant här arbete under en tid. Vi som har jobbat med dessa saker kom väldigt långt i diskussionerna med det tidigare miljödepartementet. Vi hade tre sammanträden med naturvårdsverket, Ystads kommun och miljödepartementet. Tjänstemän från miljödepartementet var där nere för att på platsen titta på förhållandena. Det hela verkade faktiskt hoppfullt. Men så kom söndagen den 15 september – det var som att börja om från början.

Det är dock glädjande att statsrådet nu visar ett intresse för studier på ort och ställe. Jag hälsar statsrådet välkommen till Österlen och till Ystads kommun.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellation*

Anf. 67 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att det finns ett stort intresse hos lokalbefolkningen för dessa saker. Ett sådant intresse måste finnas för att det skall kunna bli en riktig debatt om ett visst problem. Egentligen är det ju lokalt som man är mest initierad, dvs. har kunskaper om rådande förhållanden. Jag förstår att också forskare i Lund trycker på och menar att Löderup skall göras till ett pilotprojekt och att projektet skall bli föremål för åtgärder av nämnda slag. Det finns därför anledning för mig att i samband med min resa dit ner också ta kontakt med de här forskarna. Jag skall alltså inte bara åka ner till den aktuella platsen, utan jag skall även diskutera de här frågorna med berörda parter.

Kaj Larsson sade att man hade kommit väldigt långt. Ja, inte vet jag hur långt ni kom i diskussionerna med den förra regeringen. Det blev ju nej var-enda gång ni ställde frågor. Mot den bakgrunden tycker jag inte att Kaj Larssons uttalande på den punkten är helt övertygande. Naturligvis har jag, som jag tidigare har sagt, för avsikt att studera förhållandena och att göra en samlad bedömning.

Storleken på insatserna känner jag inte till. Men det är väl ingen idé att diskutera den saken här. Det kan vi göra efter det att jag har varit där nere och sett hur det förhåller sig, alltså när jag på platsen har fått information.

SGU är egentligen inte en myndighet som lyder under mig, utan SGU lyder under näringsdepartementet. Därför har jag inte haft någon beredskap för att närmare studera dess verksamhet. Å andra sidan håller man på med väldigt mycket som berör miljön. Därför är kontakterna med SGU självfallet absolut nödvändiga.

De extra medel som man har fått är till för att man i princip skall kunna fördubbla sin kapacitet. Naturligtvis sysslar SGU med många olika saker. Bl.a. gäller det den maringeologiska karteringen, för vilken tillräckligt med pengar måste utgå i fortsättningen. Man har ju sagt att Skånekusten skall vara nästa kustområde som prioriteras. Jag utgår från att det kan ske ganska snabbt. Såvitt jag förstår är man klar med den kuststräcka som man tidigare haft att se över.

I och för sig är det inte särskilt stor skillnad mellan våra synpunkter. I viss mån finns det i andra sammanhang liknande fenomen – även om det kanske inte handlar om 300 hus. Det kan gälla t.ex. vägar. Jag tänker då på nipstränderna vid Ångermanälven och ras i det sammanhanget. Det kan också vara fråga om andra områden där det finns risk för ras.

Därför tycker jag att det behövs oerhört mycket sunt förnuft när beslut fattas i sådana här frågor. Vi binder ju därmed upp oss för framtiden. Om vi fattar ett beslut om Skånekusten, kommer det självfallet krav. Även om det rör sig om naturliga processer finns åsikten att vi på något sätt skall gå in.

När det gäller detta med att göra Löderup till ett pilotprojekt tänker jag inte ge något svar i dag. Inte heller tänker jag i dag ge ett svar på frågan om vilken andel jag avser att bidra med när det gäller pengar till Skånekusten.

Det enda jag kan utlova är att jag skall skaffa mig kunskaper på platsen, att jag skall träffa de forskare som har åsikter i frågan och att jag skall se till att man vid olika myndigheter och inom olika sektorsområden framför sina åsikter i frågan, så att jag kan göra en samlad bedömning. Längre tänker jag inte gå i dag.

Anf. 68 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Kaj Larsson och jag tillhör olika partier. Ändå har vi ett gemensamt intresse när det gäller arbetet med dessa saker.

På en punkt håller jag emellertid inte med Kaj Larsson. Det gäller då hans uttalande om att det känns som att börja om från början i och med valresultatet den 15 september. Jag tycker nog att vi i dag har kommit en bit på vägen. Vi har ju en regering som är beredd att medge forskningsanslag för inte minst det här aktuella området. Beklagligtvis har jag inte fått de kompletterande svar som jag efterlyser. Jag hoppas dock att sådana så småningom kommer. Vidare kommer vi där nere i Skåne att få besök av ett statsråd. Jag är övertygad om att det innebär att vi kommer framåt i frågan. Fler personer som för första gången varit på platsen och sett området har nämligen påverkats.

Både Kaj Larsson och jag har flera gånger försökt att övertyga Birgitta Dahl om nödvändigheten av ett sådant besök. Men det har varit helt ointressant för henne.

Vidare har vi nu fått höra att det finns ett intresse från statsrådets sida för att lyssna på de fristående forskare på det här området som finns i Lund. Det är utomordentligt glädjande och positivt. Något sådant har det heller inte varit fråga om tidigare. I stort sett har berörda statsråd tidigare bara varit intresserade av att lyssna på statens egna experter på det här området. Mot den bakgrunden uppfattar jag det som sagts här som ett fall framåt – även om detta är litet.

Statsrådet säger i svaret:

”Erfarenheter från andra länder visar att erosionsdämpande åtgärder i ett område oftast medför förändringar i angränsande områden.” Detta upprepade statsrådet i sitt senaste inlägg.

Ja, det är riktigt att så varit fallet. Men det är just därför som forskningen kring de här frågorna är oerhört betydelsefull.

Det talas om en flyttning av hus i Löderup. Men det är, som Kaj Larsson sade, fråga om väldigt mycket i det sammanhanget, om en mycket omfattande process. Dessutom är det förmodligen inte bara Löderup som det i framtiden kommer att handla om utan också en lång rad andra områden.

Enligt den SMHI-statistik som jag tidigare redovisade är det mycket som tyder på att antalet extrema högvattenssituationer – under det senaste veckoslutet såg vi exempel på sådana – blir allt vanligare i framtiden. Det innebär att det kan bli allt fler översvämningar och en allt svårare erosion, som får mycket allvarliga konsekvenser för infrastrukturen i kustnära områden.

Trots allt lär vi aldrig kunna flytta på Malmö, Kristianstad eller andra områden som drabbas av sådant här nu eller i framtiden. I stället måste vi i god tid lära oss hur vi skall hantera problemen med existerande anläggningar och

hur vi kan undvika att nya problem uppstår i framtiden. I det sammanhanget vill jag avslutningsvis ännu en gång understryka att behovet av forskning på detta område är utomordentligt stort. Då vill jag också betona att det är viktigt att de extra medel som nu har tilldelats SGU också används för erosionsforskningen.

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellation*

Anf. 69 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! När det gäller Löderup är problemet just den stora förtvivlan som många stugägare känner.

Jag sade att det känns som om man står och stampar i tjära. Men det skall snarare uppfattas som ett uttalande från de här människornas sida. De upplever bara hur kvarnarna maler och maler och att ingenting händer.

Det finns stugägare som har flyttat sina stugor tre gånger. Men fortfarande är stugorna hotade. Det finns stugägare som lägger ner hundratusentals kronor på att tippa sten för att skydda stränderna, något som inte är bra för naturen. Det kommer inte heller i framtiden att vara en lösning. Därför är det nu viktigt att vi inte fastnar i långdragna utredningar, för då kan det bli så att det när man väl är klar inte finns några hus i Löderup. Därför är det viktigt att vi agerar med kraft.

Jag skulle till statsrådet vilja ställa frågan: Är statsrådet beredd att i dag uttala att hon med kraft och energi skall jobba för att det på ett eller annat sätt blir en lösning på problemet i Löderup? Det går inte längre att dra ut på tiden, utan vi måste komma fram till en lösning. Det måste komma ett besked om hur staten ställer sig till detta.

Det är viktigt för Ystads kommun att man får ett besked, och det är också viktigt för villaägarna. Man har ju i ett niopunktsprogram gjort upp hur man skall gå till väga med detta, bit efter bit efter bit. Villaägarna ställer, som jag sade, upp med en tredjedel och kommunen med en tredjedel. Förhoppningen är då att också staten tar sin del.

Min fråga lyder alltså: Är statsrådet beredd att framöver agera med kraft och energi, så att vi snart kan få en lösning på dessa problem?

Anf. 70 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Efter vad jag förstår har kommunerna i och för sig tidigare fått ganska många besked, bl.a. ett nej från den tidigare regeringen, och jag antar att de då har undersökt förutsättningarna för sina svar.

Jag har nu konstaterat att det utifrån det ansvarsområde jag har ligger i mitt intresse att det i framtiden görs en planering som medför att den här oron inte behöver finnas kvar. Det kan väl vara ett slags löfte, att jag åtminstone skall försöka komma fram till någon slutsats som gör att det framgent finns handlingskraft på olika håll.

Denna framförhållning är naturligtvis oerhört viktig. Tanken med bl.a. översiktsplaner i den plan- och bygglag som finns i dag är ju att denna framförhållning skall finnas, men när dessa hus byggdes fanns naturligtvis inte det synsättet och inte heller kunskapen om vad som kunde ske med stränderna i framtiden. Jag kan förstå att man inte på det sättet kan lägga något slags retroaktivt ansvar på dem som hade hand om planeringen.

Jag har för övrigt aldrig sagt att kommunerna på något sätt har planerat

detta dåligt. Vi har ju egentligen på kommunerna lagt över allt ansvar för planeringen i fråga om mark och vatten, och det finns sedan lagar som säger att vi i vissa fall skall gå in och göra bedömningar av vilka effekter olika projekt har.

Jag menar att vi nog ändå är ganska överens om att jag måste få möjlighet att sätta mig in i situationen. Jag är intresserad av att diskutera med dem som har kunskaper att förmedla i det här ärendet. Oavsett vad det handlar om är det viktigt att människors oro stillas på något sätt och att man ger klara besked som också sträcker sig in i framtiden. Jag kommer nu genast att se till att vi i departementet bokar upp en tid. Kanske gäller det också att avsätta litet tid så att vi kan diskutera detta och att se till att även kommunerna får möjlighet att framlägga sina synpunkter. Det är ju så demokratin skall fungera. Den öppenheten har jag. Naturvårdsverket har ju ändå i någon mån signalerat att man inte motsätter sig att t.ex. ett skydd anordnas men att man ändå förordar att husen flyttas. Vi får väl då se vilket som skall väga över.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1991/92:Ub8-Ub13 till utbildningsutskottet

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motionerna
med anledning av prop. 1991/92:81 Kompensation till ensamföräldrar med
anledning av slopad skattereduktion
1991/92:So18 av Stina Eliasson (c)

med anledning av förs. 1991/92:15 Talmanskonferensens förslag om inrättande av ett särskilt utskott för behandling av den väntade propositionen om godkännande av EES-avtalet m.m.
1991/92:K13 av Thage G Peterson m.fl. (s)

13 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 22 januari

1991/92:88 av *Alf Wennerfors* (m) till justitieministern om bemanningen i polisdistrikten m.m.

Norrtälje polisdistrikt förfogar över 70 polismannatjänster. 9 av de 70 poliserna är emellertid borta från distriktet. En poliskommissarie tjänstgör på polishögskolan sedan 1971. Lekmannen invänder att när en Norrtäljepolis varit borta så länge måste han väl ersättas av vikarie. Så är det inte. Vikarier förekommer inte alls.

En annan polis är flyttad till personlig tjänst på rikspolisstyrelsen, en tjänstgör i gatulangningsgruppen i Stockholm, en fullgör en längre trafikutbildning, en tillhör livvaktsguppen i Stockholm, en är sjukskriven sedan elva år tillbaka och tre poliser är barnlediga. Jag upprepar att inga av dessa är märkligt nog ersatta av vikarier. De frånvarande polisernas arbetsuppgifter i Norrtälje polisdistrikt var tydligen inte så viktiga att de skulle fullgöras.

Det är inte underligt att anmälningar läggs på hög utan utredning. Det är inte underligt att det inte kan komma någon polis till lägenheten som blivit utsatt för inbrott. Det är inte underligt att bank- och butiksrånare kan utföra sina "jobb" i lugn och ro. Det tar sin tid för polisen att komma, om det kommer någon alls. Men att transportera bråkiga missbrukare från behandlingshemmet till ett annat behandlingshem eller att hämta mentalsjuka som inte skött sin medicinering skall Norrtäljepolisens små resurser användas till.

Norrtälje polisdistrikt är geografiskt sett ett stort distrikt med mycket stora avstånd och dess värre med låg standard på vägar och vägsystem. Permanent bor det 48 000 människor inom distriktet. Till detta kommer den stora befolkningsökning om drygt 125 000 personer som sker varje år inte bara under semestermånaderna numera utan under hela den ljusa och varmare årstiden från april t.o.m. september. Under semesterperioden och i år förstärkt av att poliser kommenderas att tjänstgöra under fotbolls-EM drabbas Norrtäljebefolkningen ytterligare av de anmärkningsvärt små polisresurserna.

Länspolisledningen i Stockholm är medveten om problemet men kan inte göra mycket. Den socialdemokratiska regeringsperioden 1982–1991 innebar försämrade polisresurser i hela landet och minskad rättstrygghet. Förra året erbjöd länspolisledningen Norrtäljepolisen två extra poliser. Polisledningen i Norrtälje polisdistrikt tvingades tacka nej. Orsaken var att man skulle stå för dessa extra polisers rese- och traktamentskostnader. I Norrtäljepolisens mycket ansträngda budget fanns inte dessa pengar. Man häpnar över hur polisorganisationen fungerar. Självfallet borde länspolisledningen i sin budget ha pengar för dessa rese- och traktamentskostnader.

Med hänvisning till vad som ovan anförts vill jag ställa följande frågor till justitieministern:

1. På vilket sätt ämnar justitieministern lösa vikariefrågan inom polisdistriktet?
2. På vilket sätt vill justitieministern lösa problemet med rese- och traktamentskostnader i samband med att ett polisdistrikt med stor "sommarbefolkning" tillfälligt tillförs extra polisresurser?

1991/92:89 av Inga Berggren (m) till statsrådet Beatrice Ask om hemkuns-
kapsämnet:

Nya direktiv till läroplanskommittén har lämnats. Uppdraget skall om-

fatta läroplan, timplan och kursplaner för grundskolan samt läroplan för gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen.

Statsrådet anför att det är viktigt att läroplanen ger uttryck för en samlad syn på elevers kontinuerliga kunskapsutveckling. Den synen delar jag. Ävenså instämmer jag i skolans och föräldrarnas delade ansvar att förbereda barn och ungdomar för rollen som samhällsmedborgare.

Skolans huvuduppgift är dock att ge eleverna goda kunskaper och färdigheter.

Statsrådet anför vidare:

Kunskaper om det svenska kulturarvet måste få en mer framträdande plats i undervisningen.

Kunskaper om miljön är ett centralt område som inte bara skall behandlas inom de naturorienterande ämnena.

Eleverna skall också få sådana kunskaper att de kritiskt kan granska fakta och olika förhållanden så att de kan inse konsekvenserna av olika alternativa handlingsvägar och beslut.

Den övergripande målsättningen skall vara att utveckla Europas bästa skola. Kvaliteten i utbildningen skall höjas genom att ämnenas ställning förstärks.

Kommittén skall arbeta med konstruktionen garanterad minsta tid för lärarledd undervisning i resp. ämne.

Enligt direktiven skall garanterad undervisningstid anges för ämnena: svenska, matematik, engelska, geografi, historia, religionskunskap, samhällskunskap, biologi, fysik, kemi, teknik, bild, idrott och musik.

Men vart har ämnena hemkunskap, slöjd och barnkunskap tagit vägen?

Kanske anges de under följande formuleringar:

”Kommittén skall vidare belysa konsekvenserna av om vissa av de nuvarande obligatoriska ämnena förs över till de ämnen som kan erbjudas inom ramen för elevernas personliga val eller inom ramen för den profilering den enskilda skolan väljer.”

Vilka överväganden ligger bakom statsrådets direktiv om att hemkunskap inte skall ges garanterad undervisningstid?

14 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 22 januari

1991/92:337 av *Carl Fredrik Graf* (m) till statsrådet Bo Lundgren om arrendators reparationskostnader för bostad:

Skattereformen innebar att rätten till avdrag för bostadsfastigheter inom jordbruket försvann. I detta sammanhang behandlades aldrig arrendatorernas ställning. RSV har därför givit ut anvisningar i frågan. Dessa går ut på att kostnaderna för reparationer av privatbostäder ej skall vara avdragsgilla för arrendatorn, utan anses som privata omkostnader.

Detta förefaller märkligt. I de flesta fall är en arrendator i avtalet bunden till att utföra underhåll. Det synsätt som RSV har på frågan kan leda till svårigheter för många arrendatorer att fullgöra sina avtalsenliga skyldigheter. Värdet av den privata bostadsdelen är sällan uttryckt i avtalen.

Många arrendatorer är oroliga inför denna nya situation, som dessutom har kommit mycket oväntat.

Vad avser statsrådet göra för att bringa klarhet i frågan och samtidigt undvika att landets arrendatorer ställs i en svår situation?

1991/92:338 av *Catarina Rönnung* (s) till statsrådet Beatrice Ask om statsbidrag till gymnasieskolans årskurs 3:

Många kommuner och skolledningar planerar efter förutsättningen att staten kommer att bekosta årskurs 3 redan läsåret 1994/95 och startar därför redan i år de nya treåriga gymnasieprogrammen som ersätter de nuvarande tvååriga teoretiska och yrkesinriktade linjerna.

Kommer statsbidrag att utgå för detta extra tredje år eller skall budgetpropositionen tolkas så att kommunen ensam blir betalningsskyldig?

15 § Kammaren åtskildes kl. 16.04.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 31 (delvis) och av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Karlsson

Prot. 1991/92:56
23 januari 1992

*Svar på
interpellation*

Innehållsförteckning

Torsdagen den 23 januari

1 § Kompletteringsval av ordförande i valprovsnämnden.	1
2 § Kompletteringsval av ersättare för ordföranden i valprovsnämnden	1
3 § Utökning av antalet suppleanter i skatteutskottet och socialförsäkringsutskottet	1
4 § Val av suppleanter i skatteutskottet och socialförsäkringsutskottet	2
5 § Svar på interpellation 1991/92:66 om regionalpolitiken.	2
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Thage G Peterson (s)	
Bo Holmberg (s)	
Ulla Pettersson (s)	
Georg Andersson (s)	
Håkan Strömberg (s)	
Axel Andersson (s)	
6 § Svar på interpellation 1991/92:63 om läkemedelskostnaderna. . .	17
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Talmannen (om debattreglerna)	
Kent Carlsson (s)	
Bo Holmberg (s)	
7 § Svar på interpellation 1991/92:67 om ökat kostnadsansvar inom de areella näringarna.	29
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Göran Persson (s)	
Ajournering	36
Tredje vice talmannen	
Återupptagna förhandlingar	37
8 § Information från regeringen om besök i Mexico i samband med undertecknande av fredsavtalet för El Salvador.	37
Tredje vice talmannen (om debattordningen)	
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Pierre Scheri (s)	
Nic Grönvall (m)	
9 § Information från regeringen om nödhjälp till Baltikum.	40
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Håkan Holmberg (fp)	
Anders G Högmark (m)	
Georg Andersson (s)	
Johan Brohult (nyd)	
10 § Svar på interpellation 1991/92:74 om stranderosionen i Skåne. .	49
Statsrådet Görel Thurdin (c)	
Per Stenmarck (m)	
Kaj Larsson (s)	

11 § Hänvisning av ärenden till utskott	60	Prot. 1991/92:56
12 § Bordläggning	60	23 januari 1992
13 § Anmälan om interpellationer		
1991/92:88 av Alf Wennerfors (m) om bemanningen i polisdistrikten m.m.	60	
1991/92:89 av Inga Berggren (m) om hemkunskapsämnet ...	61	
14 § Anmälan om frågor		
1991/92:337 av Carl Fredrik Graf (m) om arrendators reparationskostnader för bostad	62	
1991/92:338 av Catarina Rönnung (s) om statsbidrag till gymnasieskolans årskurs 3	63	

